

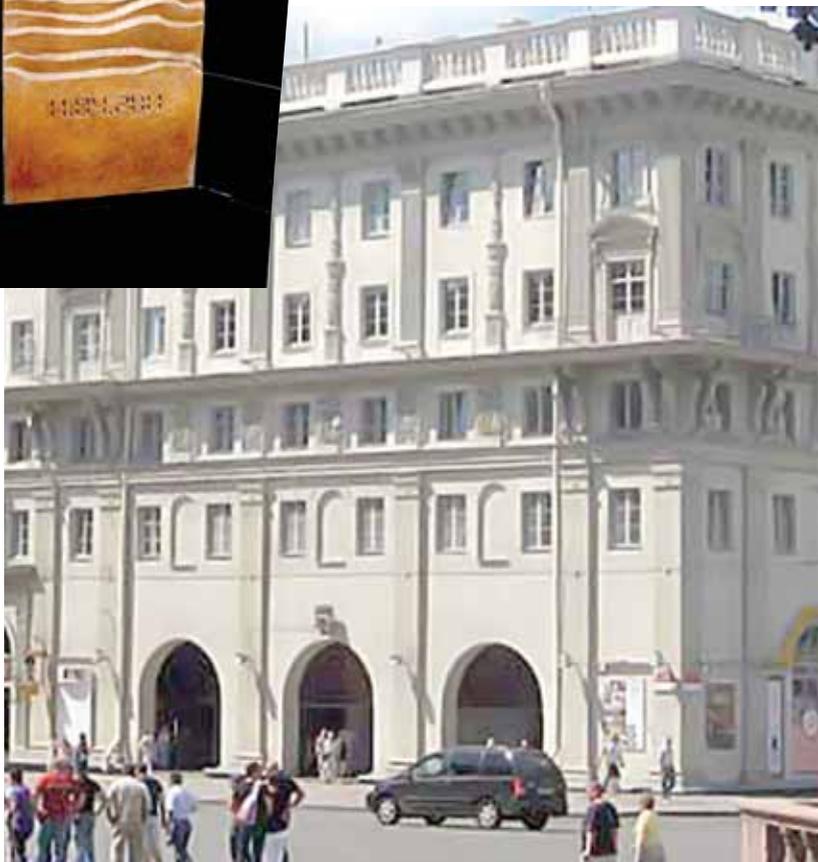

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Memoria. "РАКА ПАМЯЦІ"

З ВЯЛІКАДНЕМ!

Віншуем
нашых
чытачоў,
якія
святкуюць
Вялікдзень
8 красавіка!

С. 14

Мастацтва адразу некалькіх
школ гутніцкага майстэрства
розных пакаленняў
дэманструюць на выстаўцы
ў Мінску.

ШКОЛЭЖЭСПРЭСІЯ

С. 6

Што і як вызначае імідж?

С. 4—5

С. 9

"МІС БЕЛАРУСЬ-2012":
конкурс крочыць
да фіналу...

С. 11

Сустрэнемся ля "Ружанскай брамы"?

У Ружанскім палацы завершана рэстаўрацыя заходняга флігеля. У хуткім часе будуць даведзены да ладу яго ўнутраныя памяшканні, дзе размесціцца экспазіцыя, прысвечаная славу таму роду Сапегаў — колішніх уладальнікаў палаца.

На чарзе — аднаўленне ўсходняга корпуса Ружанскага палаца, дзе месціліся манеж і тэатр Сапегаў. Грошы выдаткоўваюць абласны і раённы бюджэты.

Мяркуецца, інтэр'ер будзе складацца з прадметаў, аналагічных па часе стварэння тым, што калісьці ўпрыгожвалі палац. Над адрэстаўраванай брамай корпуса, часткай якога з'яўляюцца заходні і адноўлены раней усходні флігелі, устаноўлена скульптура Святой Ганны. Усходні флігель ўжо задзейнічаны пад экспазіцыю: яна дае наведвальнікам уяўленне пра тое, як выглядаў палац у свае лепшыя часы.

Паводле слоў галоўнага спецыяліста па ахове спадчыны ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Вячаслава Гарбузава, завяршэнне гэтага этапу адраджэння палаца істотна пашырае магчымасці выкарыстання яго як культурнай пляцоўкі. Летась палац у Ружаных наведалі 17 тысяч турыстаў, сёлета чакаецца больш. Надзею на турысцкую плынь

дае і вельмі зручнае знаходжанне палаца — лічы, на скрыжаванні буйных магістралей.

Мінулым годам у ім ладзіўся фэст пад назвай "Ружанская брама" — ёсць намер зрабіць яго штогадовым. Кан-

цэпцыя імпрэзы, па словах Вячаслава Гарбузава, — у стадыі прапрацоўкі. Магчыма, гэта будзе фэст музыкі Сярэднявечча, а можа, на ім прадставяць іншыя музычныя формы — аж да авангардных. Не выключана, што фестывалю прыдасца і тэатральны складнік.

На чарзе — аднаўленне ўсходняга корпуса, дзе колісь месціліся славытыя манеж і тэатр Сапегаў. Грошы на правядзенне рэстаўрацыі выдаткоўваюць абласны і раённы бюджэты. Цяпер на экспертызе знаходзяцца праекты першачарговых работ, якіх вымагае аварыйны стан аб'екта.

П.В.

Варыяцыі Шагала

Сёлета ў нашай краіне будуць урачыста адзначацца 125-я ўгодкі з дня нараджэння знакамітага Марка Шагала.

Так, ужо з 7 чэрвеня і па 16 верасня ў Мінску пройдзе вялікі творчы праект "Мастак і горад". Сярод яго арганізатараў — упраўленне культуры Мінгарвыканкама, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, Музей Марка Шагала ў Віцебску.

Як распавяла "К" галоўны спецыяліст аддзела культурна-асветніцкай работы ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама Марына Ясюк, асноўная мэта дадзенага праекта, вядома ж, — папулярываваць спадчыну знакамітага мастака. Сярод запланаваных мерапрыемстваў — размяшчэнне постэраў і пла-

катаў з адлюстраваннем работ Марка Шагала на выставачных канструкцыях на плошчы Якуба Коласа, правядзенне выставак ды пленэраў.

Распачаліся ж святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя 125-годдзю з дня нараджэння знакамітага мастака, 3 красавіка ў Віцебску, дзе адкрылася IV Нацыянальная выстаўка інсцінага мастацтва "Insita". На ёй прадстаўлены работы 79 мастакоў з Беларусі, Літвы і Расіі. Экспазіцыя працуе адразу на трох пляцоўках: у Арт-цэнтры Марка Шагала, Віцебскім абласным краязнаўчым музеі і ў Абласным метадычным цэнтры народнай творчасці. Сярод асноўных святочных мерапрыемстваў, што таксама пройдуць сёлета ў Віцебску, — правядзенне XXII Шагалаўскіх чытанняў і арганізацыя пленэраў і выставак.

Да ўсяго, выстаўку работ Марка Шагала са скарбніц Ватыкана плануецца арганізаваць у Віцебску. З падобнай ініцыятывай на адрас кіраўніцтва Віцебскага аблвыканкама звярнуўся апостальскі нунцій у Беларусі, архіепіскап Клаўд-

Рэпрадукцыі твораў Марка Шагала ўпрыгожаць сталічную плошчу Якуба Коласа, а вось арыгіналы са скарбніц Ватыкана плануецца паказаць у Віцебску.

дзія Гуджароці. Ідэя абласнымі ўладамі падтрымана. Таксама, пад час наведання абласнога цэнтры, пасланнік Ватыкана ўсклаў кветкі да помніка слынныму мастаку ад імя Папы Рымскага Бенедыкта XVI і наведваў Музей Марка Шагала ў Віцебску.

Ю.Ч.

Фокус з "круглага стала"

Магчымасці і шляхі супрацоўніцтва ў галіне культурнай спадчыны грунтоўна разглядаліся пад час беларуска-польскага прадстаўнічага "круглага стала" "Спадчына і яе ахова", што днямі адбыўся ў Кракаве.

У пасяджэнні, якое праходзіла пад старшынствам кіраўнікоў Нацыянальных камісій па справах UNESCO Беларусі, Уладзіміра Шчаснага, і Польшчы, Андэжа Ротэрмунда, прынялі ўдзел начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры нашай краіны Ігар Чарняўскі і старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, а таксама прадстаўнікі навуковых уста-

ноў, грамадскіх арганізацый Польшчы, што займаюцца аховай гісторыка-культурнай спадчыны.

Удзельнікі мерапрыемства наведалі музейны комплекс на Вавелі, дзе азнаёміліся з працай рэстаўрацыйных майстэрняў, а таксама Музей сучаснага мастацтва і фабрыку Шындлера.

Па словах Уладзіміра Шчаснага, у фокусе "круглага стала" былі пытанні, прысвечаныя магчымасці развіцця шляхоў супрацоўніцтва ў галіне культурнай спадчыны. У прыватнасці, бакі абмеркавалі перспектывы супрацоўніцтва ў галіне захавання аб'ектаў, унесеныя у Спіс сусветнай спадчыны UNESCO.

У ходзе форуму былі вызначаны асноўныя кірункі сумеснай працы. Да прыкладу, важным для развіцця культуры ўяўляецца абмен каштоўнымі дакументальнымі матэрыяламі, што

зберагаюцца ў абедзвюх краінах, а таксама абмен вопытам у справе захавання аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. Так, у польскага боку маецца зацікаўленасць у архіўных матэрыялах, звязаных з дзейнасцю караля Рэчы Паспалітай Яна Сабескага. У сваю чаргу, беларускі бок зацікаўлены ў атрыманні электронных копіяў архіваў, прысвечаных іншаму каралю — Стэфану Баторыю, — а таксама роду Сапегаў. Таксама, па словах Уладзіміра Шчаснага, будзе працягвацца сумеснае вывучэнне дакументальнай спадчыны Радзівілаў.

Акрамя таго, польскія эксперты неўзабаве прымуць удзел у семінары па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў мэтах устойлівага развіцця, а таксама ў Школе рэстаўратараў, што сёлета пройдзе ў Нясвіжы.

К.А.

ачы заявак — 25 мая, да гэтага часу яшчэ можна паспець выканаць дадзенае патрабаванне конкурсу.

Шлях беларускага ўдзельніка ў Амстэрдаме мае тры этапы. Першы з іх — гэта, уласна, адборачны тур, другі — фінал, для ўдзелу ў якім будуць адабраны сем — дзесяць маладых спевакоў, а трэці — падрыхтоўка пераможцы да выступлення на прэстыжным міжнародным конкурсе.

Дарэчы, наш эмісар будзе абраны ўжо традыцыйным спосабам — шляхам глядацкага галасавання пад час фінальнага гала-канцэрта, які запланаваны на верасень.

Ашхабад прыняў Дні культуры Беларусі

3 4 па 6 красавіка ў Туркменістане праводзіліся Дні культуры Рэспублікі Беларусь. Гэта быў, так бы мовіць, візіт у адказ: у 2010 годзе ў нашай краіне з поспехам прайшлі Дні культуры Туркменістана.

Нашу дэлегацыю ўзначальваў першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карачўскі. Апрача перамоў аб далейшым творчым супрацоўніцтве паміж дзвюма краінамі, у Ашхабадзе быў зладжаны і шэраг творчых мерапрыемстваў.

Па словах галоўнага спецыяліста аддзела канцэртна-фестывальных праектаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ірыны Рахвалавай, наша нацыянальнае мастацтва на туркменскай сцэне прэзентавалі вакальны гурт "Чысты голас", ансамбль "Свята", народныя артысты краіны Аляксандр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская.

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны прывёз у Ашхабад выстаўку, прысвечаную сумеснай барацьбе народаў СССР супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сваю фотазэкспазіцыю прадставіла ў Туркменістане і Беларускае тэлеграфнае агенства.

Пра Луцкевічаў у Вільнюсе

5 красавіка ў Вільнюсе адбыліся святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя 20-годдзю з часу ўсталявання дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Літвой.

Як паведаміла саветнік Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літуйскай Рэспубліцы Ірына Зубко, гэтым днём у Вільнюскім эдукалагічным універсітэце быў праведзены "круглы стол" "Ад мінулага да будучага: беларускі музей імя Івана Луцкевіча" і адкрылася фотавыстаўка Ляніда Касабуцкага "Грунвальдская бітва".

Пасля ўрачыстыя мерапрыемствы перамясціліся ў гарадскую ратушу, дзе прайшло пасяджэнне, прысвечанае памяці знакамітых беларусаў — братаў Антона і Івана Луцкевічаў, заснавальнікаў Беларускага музея ў Вільні. А пасля адбылася прэзентацыя кнігі Вікторыі Мурашкене "Я не магу не любіць цябе" — пра першага кіраўніка беларускай дыяспары Літвы Лявона Мурашку, а таксама была прадстаўлена экспазіцыя з прыватнай калекцыі Людвігі Вітушка.

Завяршыліся ж святочныя мерапрыемствы канцэртна ансамбля салістаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі "Класік-Авангард".

Майскія святы — народныя!

Цягам апошняга веснавога месяца музыканты-народнікі ўсёй краіны будуць масава падарожнічаць: 2 — 6 мая яны завітаюць у Ліду, а літаральна праз тыдзень, 12 — 18-га, — у Брэст. У гэтых гарадах пройдзе VI Рэспубліканскі конкурс выканаўцаў на народных інструментах, што арганізоўвае Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і мясцовыя ўлады.

Конкурс ахопіць зусім юных і маладых выканаўцаў, якія граюць на баяне, акардэоне, домры (ці мандаліне), гітары, балалайцы, цымбалах. Менавіта па такіх шасці намінацыях і будуць вызначацца пераможцы.

— Конкурс імя Іосіфа Жыновіча, — распавядае начальнік аддзела навуковых устаноў і работы з творчай моладдзю Анатоль Мукалаў, — мае, насамрэч, куды больш даўнюю гісторыю, чым гэта можа адлюстравваць яго сёлетняя лічба — "шэсць". Першыя падобныя спаборніцтвы пачыналіся яшчэ ў 1970-я, і многія іх

былыя ўдзельнікі і пераможцы ўжо выгадавалі не толькі сваіх вучняў, але і вучняў сваіх вучняў. Такая пераемнасць пакаленняў — таксама, дарэчы, адна з цудоўных народных традыцый. Увогуле, сярод конкурсаў па іншых спецыяльнасцях, што праводзяцца ў Беларусі, гэты — самы масавы. Сёлета ён збярэ амаль 200 удзельнікаў. Прычым адбор ажыццяўляецца паэтапна і складаецца з некалькіх прыступак. Спачатку яго праводзяць самі навукальныя установы, потым праходзяць занальныя конкурсы, абласныя, і, нарэшце, фіналам становіцца Рэспубліканскі конкурс.

У Лідзе збяруцца самыя юныя ўдзельнікі — навучэнцы школ мастацтваў. Спаборнічаць яны будуць па трох узроставых групам. У Брэст жа з'едуцца тыя, хто навучаецца ў сярэдніх спецыяльных установах. Пераможцы конкурсу, і гэта вельмі важна, атрымаюць права паступлення ў адпаведныя навукальныя установы без іспытаў: навучэнцы школ — у каледжы і вучылішчы, студэнты сярэдняга звяна — у Акадэмію музыкі.

Тушшу па шоўкавай тканіне

У Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка твораў кітайскіх мастакоў XX — XXI стагоддзяў "Вясна душы".

Выстаўка з фонду HMM прадстаўляе творчасць сучасных мастакоў Кітая — Сюй Бэйхуна, Мі Вэнь Цзе, Янь Фэй Хуана, Сяо Юя, — якія працуюць ў традыцыйнай нацыянальнай жывапіснай школы "гохуа".

Лічыцца, што гэтая тэхніка, у якой выкарыстоўваюцца туш і вадзяныя фарбы, з'яўляецца аднаўленнем жывапісных традыцый Кітая III — II стст. да н.э. Гохуа блізкая па духу і інструментах, з адпамогай якіх ствараецца да каліграфіі. Для нанясення фарбаў мастак выкарыстоўвае

пэндзлі з бамбука і воўны хатніх ці дзікіх жывёлін. У якасці асновы карціны — шоўк або папера. У апошнія гады гохуа перажывае другое нараджэнне, і пацвярджэннем таму — работы сучасных кітайскіх мастакоў.

Каштоўная калекцыя кітайскага жывапісу Нацыянальнага мастацкага музея складаецца больш як з паўтары тысячы экспанатаў. Дарэчы, унікальныя экзэмпляры да эпохі дынастыі Цынь установа атрымала яшчэ ў 1957 годзе, калі Кітай адным з першых дапамагаў аднавіць згубленыя пад час вайны фонды. Работа майстра Сяо Юя, які ўшанаваў прысутнасцю адкрыццё выстаўкі, стала яшчэ адной бясцэннай каштоўнасцю "беларускай" калекцыі.

Д.А.

Білет у Амстэрдам

Як вядома, дзіцячае "Еўрабачанне" пройдзе ў кастрычніку ў Нідэрландах, але шлях беларускіх удзельнікаў у Амстэрдам пачынаецца тут і зараз. 3-га красавіка распачаць прыём заявак для ўдзелу ў Рэспубліканскім дзіцячым конкурсе "Песня для Еўрабачання".

Як паведаміла прэс-служба Белтэлерадыёкампаніі, удзел у конкурсе могуць прыняць юныя таленты ва ўзросце ад 10 да 15 гадоў, якія з'яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь альбо пражываюць у нашай краіне не менш за два з паловай гады. Самая ж галоўная

ўмова — добрая песня, якая раней не гучала. Паводле Палажэння конкурсу, яе аўтарам павінен быць сам канкурсант, хаця дапускаецца і дапамога дарослых. Ёсць і канкрэтныя патрабаванні па хранаметражы: ад дзвюх з паловай хвілін і да 2.45. Але паколькі апошні тэрмін пад-

Днямі знакаміты беларускі скрыпач Арцём Шышкоў — лаўрэат, уладальнік Гранд-прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, адзначаны перамогамі ажно на 15-і творчых спаборніцтвах высокага рангу і ўжо добра вядомы ў Еўропе, — стаў лаўрэатам Міжнароднага конкурсу скрыпачоў і альтыстаў Макса Росталя ў Берліне.

Скрыпка і не толькі

Гэты конкурс — адзін з самых прэстыжных у свеце, ён уключаны ў Сусветную федэрацыю міжнародных музычных конкурсаў. Макс Росталь, які нарадзіўся ў Польшчы, а большасць свайго жыцця правёў у Англіі, увайшоў у гісторыю сусветнага музычнага мастацтва як адзін з самых адметных скрыпачоў, альтыстаў і педагогаў XX стагоддзя. Пасля ягонаў смерці, як знак ушанавання памяці пра майстра, у Берліне быў заснаваны яго “імяны” конкурс. Дарэчы, у свой час сам Макс Росталь стаяў ля вытокаў конкурсу, прысвечанага памяці свайго выкладчыка — Карла Флэша.

Наш Арцём Шышкоў, скончыўшы Рэспубліканскую гімназію-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і, следам, саму Акадэмію ды магістратуру пры ёй, цяпер працягвае навучанне ў аспірантуры Венскага ўніверсітэта музыкі і выканальніцкіх мастацтваў, шмат гастралюе, не забываючыся пра Беларусь (толькі

за апошнія два месяцы ён выступіў у нас двойчы), грае ў складзе сусветна вядомага “Lipkind-квартэта”, неаднойчы запрашаўся на правядзенне майстар-класаў. На конкурсе Макса Росталя ён граў, дарэчы, на беларускай скрыпцы. Не, выраблена яна была не нашымі майстрамі, а італьянцам Андрэа Гварнеры — яшчэ ў XVII стагоддзі. Але набыта — Міністэрствам культуры Беларусі спецыяльна для рэалізацыі выканальніцкага майстэрства і раскрыцця патэнцыялу маладых таленавітых выканаўцаў на прэстыжных міжнародных конкурсах.

— Гэтую скрыпку, — дадаў Арцём, калі мы звязаліся з ім праз Інтэрнэт, паколькі ён яшчэ знаходзіўся ў замежжы, — мы ў свой час выбіралі ў Лондане разам з маім выкладчыкам Эдуардам Кучынскім. Дый усімі сваімі дасягненнямі я абавязаны, найперш, менавіта яму. Я перайшоў да яго, калі мне было дзесяць гадоў (дагэтуль займаўся ў яго жонкі — таксама цудоў-

нага музыканта і выкладчыка). А цяпер і сам выкладаю, абапіраючыся не толькі на свой вопыт, але і на ягоную методдыку. Гэта папраўдзе ўнікальны педагог, з чыйго класа выходзяць тэхнічна бездакорныя, удумлівыя музыканты, якія добра адчуваюць стыль і тонкасці кожнага кампазітара. Ён навучае не проста прафесію — самой творчасці. І беларуская скрыпічная школа можа толькі ганарыцца тым, што яе славу складаюць такія майстры, годныя сусветнага прызнання!..

Дадамо, што праз два тыдні Арцём Шышкоў паедзе на Міжнародны конкурс Каралевы Елізаветы ў Бруселі, які з’яўляецца адным з самых складаных у свеце. Адно тое, што му-

Стаўшы лаўрэатам конкурсу ў Берліне, Арцём Шышкоў праз два тыдні прадставіць Беларусь на Міжнародным спаборніцтве ў Бруселі.

зыконт трапіў на яго, прайшоўшы адборачны тур, можа лічыцца перамогай. А наш Арцём аднойчы ўжо мінаў адбор, але ў самім конкурсе так і не паўдзельнічаў з-за траўмы рукі. Таму будзем “хварэць” за яго зараз!..

Н.Б.

Сегмент для “Алтара нацый”

У гомельскім палацы Румянцавых і Паскевічаў экспануецца інсталіяцыя ўкраінскай мастачкі Аксаны Мась “Алтар нацый”. Гэта своеасаблівая “копія” часткі славутага твора Паўночнага рэнесансу “Генцкага алтара” братаў Ван Эйкаў. Яна, бы мазаіка, сабрана з драўляных распісных велікодных яек.

розных узростаў, сацыяльных груп, эстэтычных прыхільнасцей і духоўных арыенціраў. Кожны малюнак на яйку — выява нейкага граху, з пункта гледжання аўтара распісу. Аксана Мась спадзяецца, што ў час экспанавання “Алтара...” у Беларусі людзі нашай краіны далучацца да яе праекта.

Аксана Мась мае на мэце цягам часу такім чынам “скапіраваць” — сабраць — увесь шэдэўр Ван Эйка. Фактычна мастачка ў гэтым праекце выступае не столькі выканаўцай, колькі каардынатарам. Бо яйкі гэтыя распісвалі тысячы людзей з сарака дзвюх краін — прадстаўнікі самых

розных узростаў, сацыяльных груп, эстэтычных прыхільнасцей і духоўных арыенціраў. Кожны малюнак на яйку — выява нейкага граху, з пункта гледжання аўтара распісу. Аксана Мась спадзяецца, што ў час экспанавання “Алтара...” у Беларусі людзі нашай краіны далучацца да яе праекта.

Каменціруе падзею выконваючая абавязкі генеральнага дырэктара Дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль”

Аксана Торапава (яна мела непасрэднае дачыненне да арганізацыі вандроўкі “Алтара...” у Гомель):

— Летась твор Аксаны Мась прадстаўляў Украіну на прэстыжным Венецыянскім біенале. Мяркуюцца, што “Алтар...” пабачыў мільён чалавек. Пра пано кажуць як пра сенсацыю Біенале, адзначаюць пазітыўную энергетыку, што яно выпраменьвае. На некалькі месяцаў наперад распісаны тур “Алтара...” па краінах. Беларусі ў тым спісе не было. Але, нягледзячы на гэтую акалічнасць, ён экспануецца ў нас. Дарэчы, інсталіяцыю яшчэ ў самой Украіне не бачылі.

Хоць у нас дэманструюцца толькі тры фрагменты з тых пятнаццаці, што былі прадстаўлены ў Венецыі, мы зведалі пэўныя цяжкасці арганізацыйнага і тэхнічнага характару: кожны фрагмент — 6х6 метраў. Для іх трэба было рабіць спецыяльныя рыштыванні...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
На здымку: інсталіяцыя Аксаны Мась “Алтар нацый”.

“Лілея” з мулінэ

«Баль залатога веку» — пад такой назвай у Нясвіжскім нацыянальным музеі-запаведніку, у рамках Года Нясвіжа — Культурнай сталіцы Беларусі-2012, — працуе выстаўка гістарычнага касцюма XVI стагоддзя.

Творы выкананы майстрамі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Ларысай Шылак і Вольгай Матусевіч — удзельніцамі выставак у розных гарадах нашай краіны, а таксама Міжнародных кангрэсаў каруначнікаў у Германіі, уладальніцамі Гран-пры II Міжнароднага конкурсу высокай моды нацыянальнага касцюма ў намінацыі «Рэтра».

Прадстаўленая калекцыя — гэта творчая фантазія аўтараў, заснаваная на еўрапейскім і беларускім партрэнным жывапісе, на глыбокім вывучэнні гісторыі касцюма і дэталей яго дэкору. Свецкі касцюм XVI — XVII стст. быў вельмі дарагі: праз багацце тканін і каштоўныя камяні, якімі прыгажуні-шляхцянкі ўпрыгожвалі свае строі, ператвараючы сукенкі ў непаўторныя творы мастацтва. Вышыўка з’яўлялася неад’емнай часткай інтэр’ераў каралеўскага двара і магнатаў ВКЛ, дэманструючы іх эстэтычныя погляды і густ.

Кожны з прадстаўленых строяў — гэта вобразнае рашэнне вызначанай тэмы, выяўленай пры дапамозе колеру, ліній сілуэта, элементаў крою і адпаведных малюнкаў вышыўкі і пляцення.

Калекцыя складаецца з сямі ўнікальных твораў. «Барбара» мае рысы свецкага касцюма для вясельнай цырымоніі магнатаў і шляхты Вялікага Княства Літоў-

скага ды Польшчы XVI ст. У «Лілеі» галоўны сімвал — кветка — уяўляе з сябе знак сілы: пясціткі гэтай краскі вянчалі гербы шматлікіх родаў ВКЛ. «Чарадзейная дама» — зборны вобраз убранныя тагачасных магнатаў і шляхты. Астатнія ж касцюмы — «Лясная німфа», «Венецыя», «Перліна» і «Зорная ноч» — маюць рысы, адпаведна, нямецкага, італьянскага, англійскага і іспанскага строяў XVI ст.

Асноўныя тканіны і матэрыялы касцюмаў — атласны сацін, аксаміт, тафта, шаўковыя ніткі, мулінэ, батыст, віскоза, пацеркі, шклярус, бавоўна і г. д. Па словах аўтараў, мэтай свайёй творчасці яны лічаць абуджэнне цікавасці да духоўнай спадчыны, багатай культуры краіны. Адной з самых яркіх старонак яе з’яўляецца гісторыя старажытнага роду Радзівілаў, для якога эпоха Адраджэння стала «залатым векам».

Тацяна БАРДАЧОВА
Нясвіж

Намінанты — вылучаны

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на саісканне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры 2012 года дапушчаны наступныя работы:

Мацкевіч Вольга Васільеўна, Манаеў Віктар Сяргеевіч, Зубрыч Андрэй Дзмітрыевіч. Спектакль “Пінская шляхта” В.Дуніна-Марцінкевіча. Арганізацыя, якая вылучае: дзяржаўная ўстанова “Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Шабалін Анатоль Андрэевіч, Рымашэўская Раіса Генадзьеўна, Іванова Людміла Уладзіміраўна. Рэканструкцыя і рэстаўрацыя Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Арганізацыя, якая вылучае: рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Інстытут “Белдзяржпраект”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Чарняўскі Мікалай Мікалаевіч. Кніга для дзяцей “Сонечны кошык” (2009). Арганізацыя, якая вылучае: ўстанова “Рэдакцыя часопіса “Вясёлка”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Дарафеева Ірына Аркадзьеўна. За стварэнне і выкананне аўтарскіх канцэртных праграм у рамках сацыяльна-гуманітарнага тура “Пад мірным небам” у 2001 — 2009 гадах у падтрымку Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сля. Арганізацыя, якая вылучае: ўстанова “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”.

Чый сайт атрымае Інтэрнэт-прэмію-2012?

25 красавіка ў мінскім Футбольным манежы пачнецца XIX Міжнародная выстаўка і кангрэс “ТІБО”. Сёлета яна супадае па часе і ладзіцца ў рамках XVI Міжнароднай спецыялізаванай выстаўкі “СМІ ў Беларусі”.

Як вядома, “ТІБО” кожны год абвешчае конкурс сайтаў у самых розных намінацыях, сярод якіх абавязковай застаецца намінацыя “Культура і мастацтва”. У 2010-м першае месца ў ёй заняў, да прыкладу, вэб-сайт Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, а летась Інтэрнэт-прэмію атрымаў партал Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (I месца). Сайты ж Віцебскай абласной філармоніі і Ганцавіцкага раённага краязнаўчага музея заваявалі II і III месцы адпаведна.

Начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Мі-

Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Плігаўка Уладзіслаў Мікалаевіч. За значныя дасягненні выканальніцкага майстэрства пры падрыхтоўцы і выкананні канцэртных праграм у 2002 — 2009 гадах. Арганізацыя, якая вылучае: ўстанова “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Слабодчыкаў Уладзімір Іванавіч, Марозаў Ігар Вячаслававіч. Цыкл манументальных работ пад назвай “І памятае свет уратаваны” (2005 — 2009). Арганізацыя, якая вылучае: ўстанова адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь;

Бутэвіч Анатоль Іванавіч. За серыю кніг “Сем цудаў свету Беларусі”. Арганізацыя, якая вылучае: грамадскае аб’яднанне “Беларускі фонд культуры”. Прадстаўлена Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры звяртаецца да кіраўнікоў арганізацый, устаноў, вышэйшых навучальных устаноў, прадпрыемстваў, органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх аб’яднанняў з просьбай прыняць удзел у абмеркаванні пазначаных работ і аўтарскіх калектываў.

Водгукі, матэрыялы грамадскага абмеркавання, прапановы і заўвагі па работах і аўтарах просьба накіроўваць у Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры да 15 верасня 2012 г. на адрас: 220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2, каб. 412.
Тэл./факс: (017) 284-23-81.

На атрыманне Інтэрнэт-прэміі “ТІБО-2012” у намінацыі “Культура і мастацтва” прэтэндуе парадку 20 сайтаў.

электроннае інфармацыйнае забеспячэнне Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

А на ўдзел у конкурсе ў намінацыі “Культура і мастацтва”, як зазначае сакратар Інтэрнэт-прэміі “ТІБО” Мікалай Кавалеўскі, пададзена каля 20 заявак.

Андрэй СТАРЖЫНСКИ

“Нара лісы” ў Нясвіжы

На Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” распачаліся здымкі тэлевізійнага ігравога фільма “Смерш” (“Смерць шпіёнам!”).

Паводле інфармацыі прэс-службы студыі, авантурна-прыгодніцкі кінапраект будзе складацца з трох самастойных па сюжэце частак. Першая з іх атрымала назву “Нара лісы”.

Усяго плануецца зняць дванаццаць серый гэтага ваенна-гістарычнага фільма.

Рэжысурай карціны па сцэнарыі Уладзіміра Чабатаева і Ігара Швяцова займаецца пастаноўшчык Міхаіл Жураўкін, а сярод выканаўцаў галоўных роляў заяўлены расійскія акцёры Станіслаў Любшын, Валерыя Ланская, Віталь Хаеў.

Як паведамілі на Нацыянальнай кінастудыі, частка здымак шматсерыйнай стужкі мае адбыцца ў Нясвіжскім палацава-паркавым комплексе Радзівілаў, а таксама ў маляўнічых мясцовых парках.

С.А.

На мінулым тыдні многія жыхары сталіцы заўважылі маляўнічыя рэкламныя плакаты рэтраспектывы стужак класіка японскага кіно Сёхэя Імамуры. Дзякуючы шчыльнаму супрацоўніцтву Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў і японскага боку беларусы першымі на прасторы СНД пабачылі ўнікальную праграму ігравых ды дакументальных стужак двухразовага ўладальніка адной з самых прэстыжных узнагарод у свеце кіно — "Залатой галіны" Канскага міжнароднага кінафестывалю. Паказы былі арганізаваны і адбыліся на самым высокім узроўні — яшчэ адна частка прыцягальнай культуры далёкай усходняй краіны стала больш блізкай і зразумелай беларускаму глядачу.

Падобныя паказы — не толькі класікі, але і новага кіно, — праходзяць у Мінску ды буйных гарадах нашай краіны не адзін раз на год і арганізуюцца звычайна пры дапамозе дыпрадстаўніцтваў і кампаній з краін, дзе нацыянальны кінематограф з'яўляецца падставай для гонару. Сапраўды, больш танні і ёмісты спосаб прадставіць культуру і жыццё сваёй краіны ў іншых краінах ды кантынентах, чым кінапаказы, прыдумаць складана. У XX стагоддзі менавіта кіно стала правадніком ідэй, паказчыкам развіцця, дэманстратарам поспеху цэлых нацый і народаў. Імідж нацыянальнага кінамастацтва, такім чынам, апынуўся ў непасрэдным дачыненні да іміджа самой нацыі.

Казаць пра тое, што беларускае кінамастацтва добра вядомае за межамі нашай краіны, на дадзены момант было б перабольшаннем. Але... У такім становішчы ёсць і свае плюсы: фарміраваць становае імідж амаль з нуля куды лягчэй, чым разбураць негатыўны. Суверэнная Рэспубліка Беларусь зусім нядаўна з'явілася на кінакарце свету. Першыя крокі — заўсёды самыя цяжкія ды адказныя, аднак рабіць іх неабходна. Зразумела, гэтыя памкненні вымагаюць ад прафесіяналаў нашай кінасферы шмат энергіі і сродкаў. Наўпростая рэклама — справа дарагая і вельмі часта — не самая эфектыўная. Сучасны свет адкрытых камунікацый прапануе безліч іншых сродкаў сказаць сваё слова на міжнароднай кінаарэне. Якім жа спосабам карыстаемся мы, беларусы?

Больш не terra incognita

Адрозніваць трэба агаварыцца: літаральна за апошнія некалькі гадоў беларускія кінематографісты пачалі ўдзельнічаць у сур'ёзных міжнародных кінафорумах не толькі як назіральнікі. Прарываюцца тут стала адкрыццё Нацыянальнага павільёна нашай краіны на мінулагаднім фестывалі ў Кане. Яскравы факт: у Кане-2011 самастойнымі павільёнамі дэбютавалі адрозніваць тры краіны, але толькі беларусам было даверана месца ў так званай галоўнай Канскай фестывальнай "вёсцы".

— Дабіцца прыхільнасці арганізатараў Канскага фестывалю было неверагодна цяжка, — дзеліцца ўражаннем ад мінулагадніх падзей адзін з ініцыятараў заснавання Нацыянальнага павільёна, журналіст Белтэлерадыёкампаніі Алег Лукашэвіч. — Заслужыць давер самага прэстыжнага кінафестывалу ўдалося толькі праз колькі гадоў бездакорнага супрацоўніцтва па асветленні яго падзей у якасці журналіста. Гучалі галасы: а навошта нам, маўляў, нейкі павільён — дастаткова асобнага стэнда... Аднак павільён — гэта не толькі прэстыж дзяржавы ды ейнае месца на кінакарце свету, хоць гэтыя акалічнасці вельмі важныя. Павільён дапамагае кінематографістам знайсці салідных партнёраў для кінавытворчасці і дае ўнікальную магчымасць для прэзентацыі нацыянальнай кінакультуры ў цэлым. Таму гэтую справу трэба абавязкова працягваць...

Нацыянальны павільён Беларусі, дарэчы, збіраецца выстаўляць у Кане і сёлета. Цяпер ідзе яго актыўная падрыхтоўка, якая скончыцца праз колькі тыдняў. Аповед пра тое, што гэтым разам ён будзе з сябе ўяўляць, — у бліжэйшых нумарах "К". На дадзены момант плануецца, што ў яго працы прымуць удзел як дзяржаўныя кінавытворчыя арганізацыі — "Беларусьфільм" і "Белвідэацэнтр", — так і некалькі прыватных прадзюсароў ды кампаній. Прынамсі, тое, наколькі карысны нацыянальны павільён на самым прэстыжным кінафестывалі свету, дэманструе вопыт нашай суседкі — Украіны, што адкрывае сваё фестывальнае прадстаўніцтва на Лазурным Беразе ўжо колькі гадоў запар.

най: складацца не толькі з новых стужак, але і з класікі ды рарытэтаў. Зыходзячы з апошняга, Дні беларускага кіно за мяжой могуць уключаць у сябе і дакументальныя, і анімацыйныя шэдэўры розных гадоў. Зразумела, з улікам аўдыторыі, для якой паказы мяркуецца арганізаваць.

Што да арганізацыйных выдаткаў, то тут добрым спадарожнікам для нашага кіно можа стаць айчынны бізнес, што выходзіць на рынкі розных краін. Дарэчы, вышэйгаданая рэтраспектыва стужак Сёхэя Імамуры адбылася дзякуючы матэрыяльнай падтрымцы адной з буйных транснацыянальных карпарацый з японскімі каранямі, якая рупіцца не толькі аб прыбытках, але і аб сваім іміджы. Адпаведна складзеная праграма кінапаказаў сведчыць аб высокім агульным узроўні развіцця краіны, адкуль прывезлі свой тавар бізнесмены. Тым больш, што гэты тавар могуць рэкламаваць самі стужкі.

Сумесныя дзеянні могуць аказацца асабліва эфектыўнымі ў сумежных сферах. Напрыклад, адным з самых вядомых сучасных

ра" не атрымаў... Да таго ж, ці не палова класічнага Галівуда — з яго заснавальнікамі ўключна — нарадзілася на сучаснай беларускай тэрыторыі!

Праходзіць міма падобных фактаў — недаравальная раскоша для кінематографіі, якой патрабуецца як мага больш увагі. Таму асобная экспазіцыя з адпаведнымі фактамі будзе дарэчы не толькі ў Музеі гісторыі беларускага кіно, дзе яна, як мы спадзяёмся, неўзабаве з'явіцца, але і паўсюдна, дзе маецца інфармацыя аб нацыянальным кінематографе. У тым ліку — на нашых стэндах і ў павільёнах на міжнародных кінафорумах, сайтах у Інтэрнэце, і асабліва — на адпаведных старонках звышпапулярнай Вікіпедыі.

Карысная Сетка

Да слова, прастору Сусветнага павуціння беларускае кіно павінна асвойваць больш актыўна. Так, у нашых вытворцаў ёсць свае сайты, праводзяцца эксперыменты па паказах стужак непасрэдна ў Інтэрнэце. Але Сеціва — гэта асяродак, дзе трэба паводзіць сябе вельмі актыўна: ісці ў сацыяльныя сеткі, як гэта ўжо робяць на

прадмета для абмеркавання, але і аб тым, што ў гэтых дыскусіях трэба ўдзельнічаць. Рэклама ж бывае не толькі на афішах...

Госці — у хату!

Курс на сумесную вытворчасць — адзін з самых перспектывістых. Назва нашай краіны і яе кінавытворчыя арганізацыі ў зыходных даных стужак рэжысёраў і прадзюсароў з сусветнымі імёнамі вельмі спрыяе стварэнню станоўчага іміджа нашай кінематографіі. Толькі ў гэтым годзе "Беларусьфільм" і "Белвідэацэнтр" рыхтуюць некалькі важных праектаў сумесна са знакамітымі замежнымі партнёрамі. Спадзяёмся, менавіта такім чынам наша краіна сёлета прыме ўдзел у конкурсных праграмах самых прэстыжных фестывалю. Каб патэнцыйныя партнёры ведалі, з кім маюць справу, ім трэба не толькі расказаць, але і паказаць.

Апрача візітаў беларускіх кінематографістаў на міжнародныя кінафорумы і перамоў з уплывымі асобамі ў свеце кіно, што адбываюцца ў апошні час даволі рэгулярна, гасцей трэба актыўна запрашаць у Беларусь. І не

Кінаіндустрыя. ВУ: мэта — уваход у сусветны рынак

Імідж-прамоўшн: ад форуму класа "А" — да інтэрнэт-форуму

Так званы ўваход на рынак — мэта любой індустрыі, якая развіваецца. Не ў апошнюю чаргу дзякуючы свайму павільёну, украінскія прадзюсары здолелі ў апошні час знайсці цікавых партнёраў для сумесных праектаў з вялікім міжнародным розгаласам.

Карацей, устаноўка дзелавых кантактаў на найвышэйшым кінаўзроўні — прызначэнне любых фестывалю. Канскім павільёнам, упэўнены, справа не абмяжуецца: вядзецца актыўная праца па з'яўленні беларускіх прадстаўніцтваў і на некаторых іншых кінафорумах класа "А". Іншая справа, што на падрыхтоўку кожнага з такіх мерапрыемстваў патрабуецца год ці нават больш. Таксама не трэба забывацца і на тое, чым запавяняць свае павільёны і стэнды. І вось тут усё залежыць ад якасці нашай кінапрадукцыі...

Заваёўваць рынкі разам

Дні кіно той або іншай краіны — звычайная карціна для буйных гарадоў свету. Кінапаказы даўно ўспрымаюцца як неад'емная частка культурнай праграмы, але ўвагу глядача прыцягваюць і асобныя кінамерапрыемствы. Праўда, каштуюць яны, з улікам праезду дэлегацый і дастаўкі фільмакопій, нятанна, бо паўнавартасная кінапраграма абавязкова мае ўключыць удзел прадстаўнікоў кінаіндустрыі ды паказы якасных фільмакопій. Да таго ж, яна павінна быць разнастай-

брэндаў "Made in Belarus" з'яўляецца звышпапулярная камп'ютарная гульня, заснаваная на падзеях Другой сусветнай вайны. У яе гуляюць мільёны, і яны абавязкова зацікавацца стужкай, створанай па матывах улюбёнай забавы. Такім чынам, платформа для міжнароднай дыстрыб'юцыі такой карціны ўжо гатова. Тым больш, што фільмы, створаныя з выкарыстаннем матываў папулярных відэагульняў, — рэч распаўсюджаная. Дарэчы, Галівуд днямі выпускае стужку, створаную

"Беларусьфільме" і ў "Белвідэацэнтры", напрыклад, непасрэдна кантактаваць з глядачамі на спецыялізаваных форумах, арганізоўваць працу з блогерамі і сеткавымі актывістамі...

Дарэчы, недаацэньваць уплыў інтэрнэт-форумаў, дзе глядачы дзеліцца ўражаннем ад праглядаў, — недаравальная раскоша па цяперашнім часе. Маркетологі ад кіно даўно карыстаюцца паслугамі інтэрнэт-піяру. Пра тое, што ён неабходны, сведчаць водгукі

толькі на каву-гарбату, але — на спецыяльна арганізаваныя туры з дэманстрацыяй патэнцыйных магчымасцей кінавытворчасці ў нашай краіне. Своеасаблівай першай ластаўкай тут стаў "круглы стол" з удзелам прадстаўнікоў айчыннай і замежнай кінаіндустрыі ды кінапрэсы, арганізаваны пад час мінулагадня Мінскага Міжнароднага фестывалю "Лістапад". Упэўнены, неўзабаве рэканструюваны "Беларусьфільм" чакаюць і прэс-туры замежных журналістаў, якія пішуць аб кіно, і візіты адпаведных прафесіяналаў з мэтай азнаямлення з перавагамі здымак у нас.

— Стварэнне станоўчага іміджа нашага кіно — ці не самая важная задача на сёння, — упэўнены генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Алег Сільвановіч. — Ад таго, як нас будзе ведаць, як мы будзем выглядаць на фоне іншых вытворцаў, залежыць тое, ці знойдзем мы салідных партнёраў для сумеснай вытворчасці. Пытанне бізнесу — гэта пытанне даверу, які немагчыма купіць, а можна толькі заслужыць. Але перш чым казаць пра міжнародны імідж нашага кіно, трэба разабрацца з вобразам апошняга ў вачах айчыннага глядача. Пытанне нашай паспяхова дзейнасці, залежыць, найперш, ад таго, як нас будучы ўспрымаюць на радзіме. Першачарговая мэта кінастудыі — стварэнне якаснага кіно для беларусаў. Калі ўсё будзе атрымлівацца дома, замежныя поспехі не прымусяць сябе чакаць...

Антон СІДАРЭНКА

Каб патэнцыйныя партнёры ў сферы кіно ведалі, з кім маюць справу, ім трэба не толькі расказаць, але і паказаць свае работы ды рэальныя магчымасці.

па матывах вядомай усім і кожнаму дзіцячай гульні "Марскі бой". Калі ўдаецца ў іх, чаму не павінна атрымацца ў нас?

Яны — нашы!

Зрэшты, шукаць сваё месца на кінакарце свету тым жа ўкраінцам не даводзіцца. Імёны Аляксандра Даўжэнкі, Дзігі Вертава, Сяргея Параджанава, Кіры Муратавай добра вядомыя па падручніках кінамастацтва. Нам, беларусам, куды цяжэй. Але і мы можам ганарыцца тым, што на "Беларусьфільме" з вялікім поспехам працавалі сусветна вядомыя рэжысёр Элем Клімаў, акцёр Алег Янкоўскі, апэратар Аляксандр Княжынскі. А зусім нядаўна наш Ігар Сігоў ледзь "Оска-

на прэм'еры "Беларусьфільма" на адпаведных сайтах: частка іх наведвальнікаў выказваецца супраць наведвання кінатэатра, дзе ідзе беларуская прэм'ера, гарача і катэгарычна, нават не паглядзеўшы самой стужкі... На такім фоне губляюцца станоўчыя водгукі глядачоў, каму карціна спадабалася. Тым больш, што, згодна з законам рыначнай псіхалогіі, задаволеныя кліенты куды радзей выказваюць сваю падзяку, чым расчараваныя — прад'яўляюць свае прэтэнзіі.

Цікава, што апошнія прэм'еры айчыннага кіно ўсё часцей выклікаюць бурную палеміку ў Інтэрнэце, прычым не толькі ў беларускім яго сегменце, што асабліва радуе. Гэта сведчыць не толькі пра з'яўленне

Шпацыруючы па вуліцах замежнага горада, вельмі прыемна ўбачыць на афішнай тумбе даўно знаёмую назву і адрасу з гонарам паведаміць сваім “тамтэйшым” спадарожнікам: “Гэта — нашы!” Яшчэ нядаўна падобную сітуацыю ўявіць было вельмі цяжка, ды і сёння яна падасца, хутчэй, шчаслівай выпадковасцю. Таму кожнага дбайнага менеджара айчынных калектываў цяпер турбуе пытанне: як зрабіць гастрольную запатрабаванасць сістэмнай?

Як і любы бізнес, гастрольны “ўраджай” немагчымы без гэтых інвестыцый: укладання грошай, часу, энергіі... Дарэчы, усе гэтыя складнікі патрэбны і для стварэння якаснай прома-прадукцыі. Уладзімір Рылатка абсалютна перакананы ў тым, што без яе сёння “далёка не паедзеш”. Заўважым, што прома-прадукцыя патрэбна ўжо на самай першай стадыі — наладжвання кантактаў з імпрэсарыя, гэта значыць, задоўга да саміх спектакляў. Чаму і навошта? Імпрэсарыя — пасрэднік, які прадае гэтыя культурныя прадукты. І наўрад ці ён здолее маляўніча апавесці “на пальцах” пра ўсе яго вартаці, гутарачы з дырэктарам або мастацкім кіраўніком таго замежнага тэатра, дзе можа адбыцца (альбо не адбыцца) спектакль.

“Шаўкунок” або тое ж “Лебядзінае возера”. Менавіта іх сёння чакаюць глядачы ў Іспаніі, Аўстрыі, Германіі... — Таму неабходна, каб гэтыя спектаклі заўсёды знаходзіліся ў вельмі добрай “кандыцыі”, — адзначаў першы намеснік дырэктара тэатра. — Каб яны былі належным чынам адрэпеціраваны, мелі выдатную сцэнаграфію, касцюмы... Інакш нават няма пра што весці гутарку... А што ж да пастаноў арыгінальных беларускіх твораў? Пакуль пра іх “экспарт” казаць зарана: шырокай глядацкай аўдыторыі яны невядомы, ды і імпрэсарыя не схільныя ставіць на “цёмнага коніка”. Для таго, каб змяніць гэты статус-кво, спатрэбіцца нямала часу ды высілкаў.

“перагружаць”. Таму ніхто не стане з інтэрвалам у тыдзень пракатваць адзін і той жа спектакль ад розных тэатраў. А канкурэнцыя... Яна адбываецца, пераважна, менавіта на сцэне... І сапраўды, знайсці ангажэмент — гэта яшчэ толькі палова справы. Другая ж палова, куды больш значная, — спраўдзіць спадзяванні ды выклікаць авацыі, а не абурэнне публікі ды расчараванне партнёраў. Гастролі патрабуюць ад такога складанага механізма, як тэатр, функцыянавання ў анамальных умовах. Чаго варта хаця б праблема апэратыўнай адаптацыі спектакляў да розных пляцовак? Адна з іх — вялікая, іншая — малая...

— Толькі з нязвыклым кантэнтам і можа выйсці на замежны рынак, — пераканана Аляксандр Багданаў. — Публіка там — перанасыманая, і яе цікавіць толькі нешта сапраўды новае... Як вывесці калектывы на міжнародную арбіту, не маючы асабліва сродкаў для раскруткі? На думку прадзюсара, першасная задача — гэта “паказаць” іх як мага большай колькасці патэнцыйна зацікаўленых людзей. Найлепшы спосаб — удзел у буйных фестывалях. Так, малавядомаму гурту ніхто не прапануе прыстойны ганарар, але затое сярод публікі, хутчэй за ўсё, акажуцца прамоўтары з розных гарадоў, альбо... іх сябры. І калі гурт стадабаецца, ён атрымае новыя прапановы. А далей пачне працаваць “эфект снежнага камяка”...

Не прарэкламуеш — не паедзеш

Чаму “закон джунгляў” для балета і “нефармата” не дзейнічае?

3 чаго пачынаецца “Belarusian”?

Часцей за ўсё афішы са словам “Belarusian” запрашаюць на спектаклі Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Яго гастрольны графік распісаны амаль да канца года: вызначаны ўжо і краіны, і даты, і пляцоўкі...

— У хуткім часе мы ўкладнім і расклад гастролей на снежань бягучага года ды студзень наступнага, — дадаў першы намеснік генеральнага дырэктара тэатра Уладзімір Рылатка.

Геаграфія гэтых гастролей — пераважна Заходняя Еўропа, а іх графік — надзвычай шчыльны. Як адзначаў Уладзімір Рылатка, такая сітуацыя складвалася не заўсёды.

— Яшчэ колькі гадоў таму з нашым балетам працавалі толькі імпрэсарыя з Паўднёвай Карэі і Кітая, выязджалі мы таксама ў Сірыю ды Егіпет, — распавядае ён. — А вось спектаклі ў Еўропе былі надзвычай рэдкімі. Мы разумелі, што гэты рынак мае для нас стратэгічную важнасць, і таму паставілі сабе задачу абавязкова туды трапіць...

Сцвярджаць, што еўрапейскія глядачы прагнулі чакаў беларускую версію “Лебядзінага возера”, загадзя рэзервуючы для яе ўласны час і грошы на білеты, было б відавочным перабольшаннем. Прывабная рыначная ніша ніколі пустой не бывае: заўсёды знаходзяцца тыя, хто гатовы яе запоўніць. Таму, каб трапіць у гэтую кагорту, пасіўных чаканняў на ангажэмент сёння замала. Але як пераадолець гэты пакурчасты шлях паміж артыстам і глядачом? І адкуль, увогуле, яго пачынаць?

Постаць імпрэсарыя — своеасаблівы масток паміж тэатрам-гастралёрам і тымі пляцоўкамі, дзе непасрэдна адбудуцца (альбо не адбудуцца) спектаклі. Адпаведна, менавіта гэтае звяно з’яўляецца ключавым.

— Мы пачалі з таго, што завабілі да нас еўрапейскіх імпрэсарыя, каб яны маглі на ўласныя вочы ацаніць патэнцыял беларускага тэатра, — распавёў Уладзімір Рылатка. — Знаходзілі іх праз старыя кантакты, асабістыя сувязі — па-рознаму...

Натуральна, вынік гэтай ініцыятывы быў зусім не стопранты. Далёка не кожны з запрошаных імпрэсарыя адрасу прапанаваў супрацоўніцтва, не з усімі ўдалося знайсці агульную мову. Ды, тым не менш, некаторыя з іх выявілі жаданне папрацаваць з нашым балетам.

— Некаторыя “сумніўныя” балетныя трупы, якія “прыкрываюцца” гучнымі назвамі, атрымліваюць неабліг дывідэнды менавіта за кошт прадуманай рэкламнай палітыкі, — заўважае Уладзімір Рылатка. — І той, хто стасуе такім калектывам у плане прома-прадукцыі, рызыкуе не вытрымаць канкурэнцыі. Таму ў нашым тэатры ёсць асобны рэкламны адзел з невялікім штатам, які сістэмна і паслядоўна працуе ў гэтым кірунку...

Набраўшы ў пошукавіку “народны ансамбль”...

Сайт Вялікага тэатра оперы і балета нараканняў не выклікае. Карыстальнік можа атрымаць усю патрэбную інфармацыю на адной з трох моў: беларускай, рускай і англійскай. Але, у цэлым, праблема — існуе! Пра яе гаварылася і пад час пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на мінулым тыдні. Справа ў тым, што далёка не кожны вядомы калектыв або ўстанова маюць версію сайтаў на замежных мовах, ды і кантэнт іх не заўсёды задавальняе. І хаця прагрэс тут — відавочны, прынамсі, параўнальна з тымі станами, у якіх знаходзіўся культурны сегмент Байнэта яшчэ гадоў пяць таму, але... Зрухі пакуль яшчэ не маюць усеахопны характар.

Набраўшы ў аkenцы пошукавіка словазлучэнне “народны ансамбль”, неўзабаве атрымліваем несучышальны вынік: тыя калектывы, якія маюць уласныя старонкі, можна пералічыць па пальцах адной рукі. Рэгіянальныя “зорачкі” прадстаўлены, у лепшым выпадку, абзацамі-другім тэксту на сайтах райвыканкамаў — без мультымедынай часткі, кантактных даных, а часам нават і без фота.

У тым, што гэтую праблему трэба вырашаць, сумнявацца не выпадае. Ды вось толькі... якім чынам? Далёка не кожны аматарскі калектыву здатны годна прадставіць сябе ў Інтэрнэце. Але, магчыма, мае сэнс стварыць своеасаблівыя базы даных перспектывных творчых сіл ужо на ўзроўні вобласці?

Кан’юнктура на класіку

Лішне нават казаць, што для пранікнення на знешнія рынкі важна ўсведамляць іх кан’юнктуру. У выпадку з балетам гэта — менавіта сусветная класіка. На замежных афішах беларускага тэатра пазначаны толькі тыя спектаклі, назвы якіх ведае ці не кожны школьнік:

— Мы распачалі аднаўленне оперы “Свая легенда” Дзмітрыя Смольскага з лібрэта Уладзіміра Караткевіча, выразна ўсведамляючы, што гэты спектакль наўрад ці вытрымае вялікія гастрольныя туры, але затое можа займець добры фестывальны лёс, — кажа Уладзімір Рылатка. — Менавіта таму выхаду пастаноўкі будзе спадарожнічаць стварэнне поўнага пакета рэкламнай прадукцыі, каб можна было адрасу заняцца яе прасоўваннем на буйных міжнародных форумах. Стаць іх заўсёднікамі — гэта наша першачарговая задача...

Постаць імпрэсарыя — своеасаблівы масток паміж гастралёрам і тымі пляцоўкамі, дзе непасрэдна адбудуцца (альбо не адбудуцца) прадстаўленні. І калі сайт Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета нараканняў не выклікае (патэнцыйны прамоўтэр знойдзе там усё пра калектывы, што яго зацікавіў), то набраўшы ў аkenцы пошукавіка “народны ансамбль”, неўзабаве атрымліваем несучышальны вынік: калектывы, якія маюць уласныя старонкі, можна пералічыць па пальцах адной рукі... Дык ці змогуць яны прэтэндаваць на гастрольныя прапановы?

І сапраўды, фестывальная кан’юнктура адрозніваецца ад масава-глядацкай. Але ж у значнай ступені абедзве яны працуюць паводле прынцыпу “ўзаемазлучных сасудаў”: аўтарытэт таго або іншага тэатра сярод экспертаў становіцца чыннікам яго папулярнасці сярод шырокага кола аматараў.

Выраз “канкурэнтная барацьба” асаціруецца ў многіх з працэсамі, апісанымі Чарльхам Дарвінам: маўляў, выжывае мацнейшы, і мэта тут апраўдвае сродкі. Але Уладзімір Рылатка запэўніў, што “закон джунгляў” у сферы балета не дзейнічае — у адрозненне ад, уласна, зконаў канкурэнцыі:

— Гэта зусім не дзікі рынак, дзе, каб прабіцца, трэба штурхацца локцямі. На Захадзе ў сферы акадэмічнага мастацтва ёсць вельмі добрая культура планавання: працэсам там кіруюць людзі, якія выдатна разбіраюцца ў культурным менеджменце, адчуваюць публіку і не будуць яе

Як адзначаў Уладзімір Рылатка, усе тэхнічныя праблемы з’яўляюцца вырашальнымі, асабліва калі сур’ёзна “рыхтавацца” да іх загадзя. Тады і форс-мажорныя сітуацыі ніколі не ўзнікнуць.

— Калі ты ставіш сабе за мэту наладзіць доўгатэрміновае супрацоўніцтва, мусіш заўсёды трымаць сваё слова і ні ў якім выпадку не падводзіць партнёраў, — дадаў Уладзімір Рылатка. — Нам ужо даводзілася гастралюваць замест тых калектываў, ад працы з якімі імпрэсарыя палічылі за лепшае адмовіцца...

Не толькі трапіць, але і замацавацца

Як падаецца, гэтыя прынцыпы маюць універсальны характар, і датычацца яны зусім не толькі прамоўнага балета. Пра падобныя механізмы давалося пачуць яшчэ ад аднаго спецыяліста — зусім з іншай... оперы.

Малады прадзюсар і прамоўтар Аляксандр Багданаў ужо зарэзерваваў сабе месца ў гісторыі айчыннага шоу-бізу: сваімі высілкамі ён здолеў спярша добра раскруціць падапечныя яму калектывы на Беларусі і ўжо неўзабаве наладзіць ім рэгулярныя камерцыйныя гастролі ў Расіі ды частыя выправы ў іншыя краіны. І ўсё гэта — пры поўным “маўчанні” FM-прасторы: “нефармат”. Але ж ансамблі нахталт “Сярэбранага вяселля” або “Касіяпеі” і сапраўды досыць цяжка ўплесці ў наяўную класіфікацыю стыляў...

— Сёння ў нашай базе даных — каля 150 толькі расійскіх прамоўтараў, — кажа Аляксандр Багданаў. — Адпаведна, працаваць ужо значна прасцей...

Не сакрэт, што многія хочуць атрымаць “усё і зараз”: і вядомасць, і грошы. Але, як сведчаць “палявыя даследаванні” капіталізацыя адбываецца зусім не адрасу. Таму калі калектыву пачынае прыспешваць падзеі ды неабгрунтавана завышаць сумы ганарараў, ён рызыкуе заўчасна выпасці з гэтай схемі.

— А схема такая, — патлумачыў прадзюсар. — Першыя замежныя гастролі ладзяцца ў прома-мэтах і ніякага прыбытку не прыносяць. Але калі гурт “падабаецца”, калі з ім хочучы працаваць надалей, яго запрашаюць ізноў. Другі тур па тых самых мясцінах таксама не будзе камерцыйным, а вось трэці... Трэці цалкам абгрунтавае выдаткі на першыя два...

Летась Беларускі балет упершыню пасля вельмі доўгага перапынку выправіўся на гастролі ў Іспанію. Тур складаўся ўсяго з пяці спектакляў у трох гарадах на поўначы краіны. Тэатр спраўдзіў усе чаканні, глядачы былі ў захапленні, рэакцыя прэсы — цалкам станоўчая... Адпаведна, імпрэсарыя адчуў, што “звязаўся” з нашым тэатрам зусім не дарэмна.

— І таму наступны наш тур пад’оўжаны на дзесяць дзён, — распавядае Уладзімір Рылатка. — Далей — больш. Восенскія гастролі пройдуць ужо ў пашыраным фармаце — з аркестрам, які будзе выступаць як з балетам, так і асобна. А ў бліжэйшай перспектыве наш іспанскі імпрэсарыя плануе перасекчы мяжу з Францыяй. Гэта значыць, што нам удалося замацавацца на рынку...

Многія лічаць шоу-бізнес справай тэхналогіі. Але і Уладзімір Рылатка, і Аляксандр Багданаў перакананы ў адным: які культурны прадукт вы ні збіралі б прасоўваць, першаснае значэнне ва ўсіх гэтых схемах мае... сама яго якасць. Іначай высілка акажуцца “кругамі на вадзе”.

— Так, халтура можа “прайсці” адзін або два разы, — кажа Уладзімір Рылатка. — Падмануць глядача немагчыма. Дзякуючы спадарожнікам таэлебачання нават убацьчы аддаленыя вёск могуць убачыць балет Бежара. Адпаведна, крытэрыі, якія высювае публіка, сёння вельмі высокія. У свеце ад нас чакаюць толькі сапраўдных узораў мастацтва...

Ілья СВІРЫН

«Мемарыяльны знак было вырашана ўстанавіць на тым месцы, куды людзі, не згаворваючыся, прынеслі кветкі адразу пасля трагічных падзей», — кажа аўтар работы па ўвекавечанні памяці ахвяр тэракта ў Мінскім метрапалітэне — скульптар Канстанцін СЕЛІХАНАЎ. Тое месца вядомае сёння ўсім беларусам. Ля ўвахода на станцыю метро «Кастрычніцкая» праз год пасля трагедыі будзе адкрыты мемарыяльны знак у памяць усіх, хто загінуў у выніку тэракта 11 красавіка 2011-га. «Рака Памяці» (такое імя носіць мемарыял) увасабляе своеасаблівы «партал» у мінулае і адначасова — роздум пра будучыню...

"Людзям бліжэй святло..."

— Я ўжо неаднойчы казаў: горад — гэта не прастора для вырашэння асабістых эмоцый мастака. Скульптар, мастак павінны заўжды памятаць, для чаго яны ствараюць твор, як ён паўплывае на наваколле. У Мінску нямала прыкладаў, калі пэўныя скульптурныя творы парушалі і парушаюць суладдзе гарадскога асяродка. Возьмем той жа барэль на Цэнтры моды: ці ж гэта не сэнсавы нонсэнс? І для мяне адной з галоўных задач пад час працы над праектам было — знайсці баланс паміж выразным адлюстраваннем трагічнай тэмы і захаваннем кампазіцыйна-эстэтычнай цэласнасці гарадской прасторы.

выхапленай з жыцця. Хвалі, святло — гэта вобразы цалкам канкрэтныя, але яны ўтрымліваюць у сабе шмат розных значэнняў, якія людзі павінны адчуць.

Адзінае ўказанне на месца — гэта дата ў выглядзе электроннага гадзінніка. Дадзены элемент дадаўся з часам, і спалучае ён у сабе некалькі асацыяцый. Дэталей, якія нагадваюць пра выбух, няма: я ставіў сабе задачу стварыць менавіта чалавечны твор. Бо людзям бліжэй хваля, святло, — і ў выніку мы вяртаемся да чалавека, да жыцця.

Энергія эпохі Сафіі Слуцкай

Міхаілу ІНЬКОВУ ўжо двойчы давялося ажыццявіць скульптурнае ўвасабленне вобраза беларускай святой. Яшчэ ў 2000 годзе першы помнік паўстаў на радзіме княгіні, у горадзе Слуцку, і літаральна тыдзень таму яшчэ адзін — у Мінску, на тэрыторыі сталічнага храма, названага ў гонар славутай праведніцы.

— Кампазіцыя, што была ўстаноўлена ў Слуцку ў 2000-м, вырашана, так бы мовіць, у манументальным ключы. Напэўна, гэтыя словы найбольш дарэчы ў дачыненні да ансамбля скульптуры і адмысловай брамы ў горадзе на рэчцы Случ, — тлумачыць розніцу паміж сваімі работамі скульптар. — Аблічча ж Сафіі Слуцкай на тэрыторыі мінскага праваслаўнага храма, названага ў яе гонар, мае больш камернае гучанне.

Я перагледзеў стос матэрыялаў, перш чым прыйшоў да яе аблічча: пералапаціў шмат літаратуры ды розных крыніц. І ў выніку маім памкненнем стала спалучыць моцны духоўны пачатак святой з рэальным светам, паказаць яе адначасова і княгіняй, і праведніцай. Спадзяюся, гэта мне ўдалося.

— Якія асаблівасці, дарэчы, павінны мець манументальныя работы адпаведнай — духоўнай — скіраванасці?

— Пэўныя вольнасці, зразумела, не дапускаюцца. Памятаю, калі паказаў эскіз помніка ў Слуцку Мітрапаліту Філарэту, ён зрабіў мне заўвагу, што каленка княгіні больш, чым трэба, «прачытваецца» праз яе строй. І я вымушаны быў прыбраць гэтую дэталю. Зразумела, у дадзеным выпадку я не магу навязваць сваё ўспрыняцце Царкве, а павінен паважаць тыя каноны, якія тысячагоддзямі складваліся ў праваслаўнай культуры. Разумею, што аблічча святой мусіць быць спалучэннем выявы «горнага свету», якое існуе ў пра-

Эстэтыка Памяці. І Надзеі...

На наступным тыдні чакаецца адкрыццё мемарыяльнага знака ў памяць аб ахвярах тэракта 11 красавіка 2011 года ў мінскім метро...

На мінулым жа тыдні прастора сталіцы ўзбагацілася на скульптурную выяву святой Сафіі Слуцкай...

Так, розныя нагоды выклікалі зварот майстроў разца да тэмы Памяці. І неаднолькавай пластычнай мовай яны скарысталіся, каб увасобіць сваю задуму. Пра гэта, а таксама пра бачанне скульптарамі сучаснай манументалістыкі ў гарадскім асяроддзі, Канстанцін Селіханаў і Міхаіл Інькоў падзяліліся з карэспандэнтам "К".

— Але метро — гэта само па сабе своеасаблівае месца: буйная транспартная сетка...

— І ў гэтым была ўся складанасць. Патрабавалася ўлічыць шмат пытанняў. І першая ідэя, якая ў мяне ўзнікла ў сувязі з функцыянальнасцю месца, — ідэя дзвюх падпорных сценаў, якія абаранялі б мемарыяльны знак ад пасажырскіх плыняў. Сцены, што атулялі б само пасланне. Толькі калі падыйсці да твора бліжэй, бачыш саму выяву — «раку Памяці». І, нягледзячы на люднае месца, гэтая работа носіць камерны характар: яна — простая, лаканічная, выклікае роздум гледача, яго своеасаблівую медытацыю.

Трэба адзначыць, што я працаваў разам з архітэктарам Аляксеем Галяковым. І ягоны ўнёсак у стварэнне мемарыяла — вельмі важны.

— Мне зараз на памяць прыйшоў мемарыял у выглядзе басейна з імёнамі загінулых, устаноўлены ў Нью-Ёрку на месцы разбураных тэрарыстамі вежаў-блізнят...

— Так, асацыяцыя — вельмі трапная. У Нью-Ёрку — мемарыял вырашаны з дапамогай вады. У нас жа галоўны вобраз знака — хвалі з імёнамі загінулых, якія падсвечваюцца. Свяцільня тут будзе падобная да месяца, што пакідае дарожку на ўмоўнай «раце памяці», на гэтай плыні, нібыта

— Якія матэрыялы выкарыстоўваліся для стварэння мемарыяльнага знака?

— Бронза, чорны граніт і белы мрамур. У нас былі сумневы наконт чорнага граніту, але хацелася, каб знак быў часткай месца, метро, і сцены літаральна выплывалі б з таго асяродка, ствараючы адмысловую браму. Для мяне прынцыповай была ідэя ўвахода, глыбіні, партала, што звязвае нас з мінулым.

— Колькі часу заняла праца над праектам?

— Прыкладна тры месяцы. Спачатку давялося перапрацаваць эскіз, але потым Савет па манументальным мастацтве пагадзіўся, што наш першапачатковы варыянт — найлепшы. Гэты тэрмін — напэўна, падстава казаць пра тое, што не ўсе фарматныя творы робяцца хутка.

— Канстанцін, гэта першы вопыт працы з мемарыяльнай тэмай?

— Не. Разам з архітэктарам Лідзіяй Зайцавай мы працавалі над праектам мемарыяла для Трасцянца. Гэта быў спецыяльна конкурс, і наша работа не была абрана, але ж досвед — захаваўся. Ды яшчэ былі распрацоўкі... Але ў дадзеным выпадку мне не хацелася б казаць, што працую з тэмай смерці — я працую ў гэтым творы з тэмай Памяці і Надзеі...

— Міхаіл Міхайлавіч, з іншага боку, выява славутай княгіні апынулася ў атачэнні сучасных гмахаў, якія нясуць і сваю адмысловую эстэтыку...

— Прызнаюся шчыра, першапачаткова мы з архітэктарам Мікалаем Лук'янчыкам планавалі паставіць скульптуру з паўднёвага фасада храма, але пад час працы стала зразумела: людзі павінны бачыць яе адразу, як толькі ўваходзяць на тэрыторыю царквы. Я згодны, помнік знаходзіцца ў атачэнні сучаснай архітэктуры, з яе вельмі спецыфічнымі, так бы мовіць, асаблівасцямі, але зараз мне здаецца, што гэты момант успрыняцця розных культур — XVI — XVII стагоддзяў і сучаснай — дае пэўны эфект і выклікае цікавыя паралелі. Пагатоў, я рады і таму, што скульптура стане славутасцю раёна: што і казаць, звычайна аддалены ад цэнтрыкуточкі Мінска пазбаўлены падобных адзнак.

— Тым больш, выяў такіх знакавых постацей, як Сафія Слуцкая...

— Так. Княгіня Слуцкая і Капыльская, як лічаць гісторыкі, пайшла з жыцця прыкладна ў 27 гадоў. Безумоўна, яна была не толькі багатай, але і вельмі прыгожай жанчынай — нездарма за яе руку і сэрца змагаліся тытулаваныя жаніхі, — але агонь ейнай душы, яе характар, велікадушнасць зрабілі княгіню той постацю, якой пакланяюцца і сёння.

васлаўных крыніцах, іконах, і майго мастацкага вымыслу, заснаванага, дарэчы, на гістарычных сведчаннях. Пры ўсіх складанасцях, ствараць падобную скульптурную работу вельмі цікава, хоць, безумоўна, няпроста.

Да слова, яшчэ адзін важны нюанс: энергетыка мастака. Паглядзеўшы на любую скульптуру, адразу бачыш, якой энергетыкай валодае творца. Бывае так, што ўсё зроблена бездаркорна, а да работы падысці «баішся». Ці наадварот: падыходзіш, а аніякіх пачуццяў твор у цябе не выклікае... Пустэча. І гэта тым больш бачна, калі мастак робіць скульптуру падобнага кшталту. Яна мусіць выпраменьваць энергію, якую адчуюць людзі.

— Пры такіх вузкіх рамках, што ж тады застаецца скульптару?

— Карпатлівая праца. Усё ж такі нават у аблічча Сафіі Слуцкай я прыўнёс пэўныя дэкаратыўныя, стылізаваныя элементы. Да прыкладу, праз дэкор адзення княгіні я паспрабаваў перадаць і эпоху, у якую яна жыла.

Як ні было б складана, але калі любіш сваю гісторыю, калі вырас у адпаведным месцы, дзе суіснавалі розныя культуры, працаваць над падобнымі знакавымі постацямі роднага краю — цікава і пачэсна.

Пытанні задавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Нацыянальныя адборачныя туры на "Новую хвалю-2012" — дзіцячую і дарослую — прайшлі акурат тыдзень таму. Але ў дадзеным выпадку колькасць і нават імёны пераможцаў — не самае галоўнае. Куды важней агульная карціна, што дала чарговы зрээ развіцця нацыянальнай эстрады і адначасова прадэманстравала погляд на нашы дасягненні з боку замежных прадзюсараў ды дзеячаў культуры. Пра гэта і паразважам, паколькі ў "тэлесправядчы" за кадрам, вядома ж, павінны будучы застацца самыя праблемныя моманты праглядаў-адбораў...

"Класікай жанру" праходзілі пародыя, "тыпаж" — попытам карысталася хоць якая, ды "разыначка". Патрабаваліся не "аднолькава добрыя" выканаўцы, а — розныя. Ці ж гэта не формула паспяховага развіцця эстрады і, шырэй, культуры? Найперш — індывідальнасць. Нават калі яна "не ўпісваецца" ў рамкі таго або іншага спаборніцтва.

Гэты "свінк" у нас песняй завецца

Перайначаная фраза Мікалая Някрасава магла б стаць дэвізам дзіцячага адборачнага тура. Нават калі палову сцэнічных "крыкаў-стогнаў" спісаць на заганы гукарэжысуры, усё роўна відавочна: многія дзеці не спя-

маў. Зноў-такі, падобныя рэпертуарныя захады сталі ўжо не выключэннем з правілаў, а ледзь не правілам. Бо калі яны "ўзаконьваюцца" на тым жа тэлеэкране, які ўсё больш набывае статус "галоўнага выхавацеля", дык на гэта, хочаш ці не, арыентуюцца педагогі і бацькі. Праўда, не ўсе. Спашлюся на ліст, што прыйшоў у рэдакцыю "К" пасля некалькіх выпускаў тэлеконкурсу "Я пю!": маўляў, навошта вымушаць дзяцей выконваць не зразумелыя ім творы?

Дарэчы, той жа Аляксандр Румянцаў неаднойчы пытаўся ў дзяцей, пра што была іх песня, як перакласці яе назву. Многія папросту не маглі адказаць. І зусім не таму, што, маўляў, "саромеліся", бо сваю "сарам-

што некаторыя не трапілі ў фінал, вінаваты педагогі. Не буду спрачацца: так яно і ёсць. І пра гэта трэба гаварыць! З самімі педагогамі. З бацькамі дзяцей. Але навошта садзейнічаць "зорнай хваробе" і бестактоўнасці, якіх у "падрастаючага пакалення" і без таго даволі?

З кожным годам дзеці становяцца ўсе больш разняволенымі, не баяцца сцэны — і гэта цудоўна. Але, здараецца, адначасова павышаецца і "нахабненасць", адчуванне ўласнай абранасці, а сцэнічнасць пры гэтым перарастае ў крыўлянні. Паказчыкам стала і тое, што на просьбу "пагаварыць у мікрафон", каб гукарэжысёры адладзілі апаратуру, дзеці, у лепшым выпадку, лічылі. Ці проста паўтаралі

сцэну выйшаў Тэатр песні "Хвілінка", публіка натоўпам кінулася да выхаду. Прычым выходзілі не ціха і не паміж асобнымі нумарамі, а пад час іх — шумна і радасна. Каб праз некалькі хвілін вярнуцца — гэтак жа шумна і радасна, з новай порцыяй бутэрбродаў ды іншай смакаты. Калі ж білецёры тлумачылі, што з ёжай трэба ісці ў буфет, дык ім адказвалі незадаволеныя бацькі: маўляў, хто тут крыўдзіць маю найталенавітую крывіначку? Карацей, "тэатр" быў яшчэ той — кіно можна здымаць. Па жанры — трагікамедыю.

Два погляды на ідэальнае нацыянальнае

Сапраўднай трагедыяй падвалася іншае. Калі хтосьці

Чаму беларуская песня "не праходзіла" кастынг?

На першы-другі разлічыся!

Пачнём са статыстыкі. Заўжыкі на ўдзел прымаліся да 11 сакавіка. Пачатковы адбор ажыццяўляўся паводле дадзеных запісаў. З 69-і дзяцей вылучылі 24, з 63-х дарослых прэтэндэнтаў — 22. У апошні момант праз адмову ад спаборніцтва адной канкурсанткі застаўся 21 кандыдат. Абодва журы ўзначальваў народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка, але сярод "суддзяў" былі пераважна прадстаўнікі расійскага шоу-бізнесу: хто праводзіць конкурс, той, як кажуць, і рэй вядзе. На гэтым нацыянальным этапе журы было на дзіва шчодрым: у Маскву для канчатковага адбору паедзе аж на 8 удзельнікаў ад кожнай з груп. Але ўлетку ў Юрмалу, дзе пройдзе дарослы конкурс, трапіць толькі адзін з іх, а ў Артэ, дзе будучы спаборнічаць дзеці, — максімум двое. На "Новай хвалі", як і на многіх іншых конкурсах, уключаючы "Еўрабачанне" ды "Славянскі базар у Віцебску", колькасць прадстаўнікоў ад адной краіны абмежавана. А тое, што канчатковы склад удзельнікаў фарміруюць самі арганізатары, дыктуе яшчэ адну акалічнасць: ад кожнай з краін яны адбіраюць не лепшага спевача, а лепшага, так бы мовіць, прэтэндэнта на пэўную ролю.

Менавіта так бывае на кастынгх ці кінапрабах: кагосьці не бяруць толькі таму, што яго індывідальнасць "не ўпісваецца" ў рэжысёрскую канцэпцыю. На той жа "Новай хвалі" прадугледжаны, вядома, ролі спевакоў-прэм'ераў, але куды больш запатрабаваны характарныя акцёры, каб конкурс атрымаўся цікавым не толькі для аматараў эстраднага бельканта, але і для ўсіх, хто ўключыць тэлевізар.

Назіраючы за тым, як "камандаваў парадам" дырэктар "Новай хвалі" Аляксандр Румянцаў, няцяжка было ўцямаць, чаго ён хоча: найперш — разнастайнасці. Таму побач з высокай, як кажуць,

"Нататкі на палях" аднаго праслухоўвання

У дарослым конкурсе рэпертуарная праблема была зусім іншая: хіт краіны, якую прадстаўляе ўдзельнік, часам увогуле не быў падрыхтаваны. Замест яго некаторыя ахвотна прапаноўвалі "шэдэўры" ўласнага гатунку. І яшчэ здзіўляліся, чаму такая песня "не каціць".

ліваасць" яны цудоўна дэманстравалі папраўдзе з'едлівымі адказамі на іншыя пытанні. Здаралася, такія дыялогі сведчылі і пра "зорную хваробу", прычым далёка не ў ранняй стадыі. Ці ж не мы, дарослыя, яе выхоўваем ды песцім? Нельга, вядома, увесь час указваць дзіцяці адно на яго недахопы. Але ж нельга і ўвогуле закрываць на іх вочы! Тады, можа, з таленавітых дзяцей будзе больш вырастаць такіх жа таленавітых дарослых, якія, да ўсяго, адэкватна ўспрымаюць свае поспехі і няўдачы.

Ад эстэтыкі да этыкі

Дзіцячы тур увогуле не нажарт узяў звычайныя пытанні. Вітаючы ўдзельнікаў, Аляксандр Румянцаў са сцэны, у мікрафон, без аніякіх душэўных ваганняў, канстатаваў: маўляў, усе вы — малайцы, а ў тым,

з дзяцей падрыхтаваў песню пра Беларусь, Аляксандр Румянцаў не даваў яе выканаць, адразу запытваючы: "А што яшчэ ёсць у рэпертуары?" Гэтак жа "выклікалі сумнеў" дырэктара конкурсу іншыя дзіцячыя песні на беларускай мове. І толькі калі маленькі ўдзельнік настойваў на сваім і адмаўляўся спяваць штосьці іншае, беларуская песня — гучала. Але, часцей за ўсё, "не праходзіла". Ці ж гэта не яшчэ адзін "выхаваўчы момант"? Вядома, шоу ёсць шоу, і патрыётыка там — не лепшы рэпертуарны выбар. Значыць, гэтыя пытанні, з улікам тэндэнцый "Новай хвалі", павінны былі прадугледзець і педагогі, якія рыхтавалі дзяцей, і самі арганізатары, папярэдне скіраваўшы патэнцыйных удзельнікаў у неабходнае рэчышча.

У дарослым конкурсе рэпертуарная праблема была зусім іншая: хіт краіны, якую прадстаўляе ўдзельнік, часам увогуле не быў падрыхтаваны. Замест яго некаторыя ахвотна прапаноўвалі "шэдэўры" ўласнага гатунку. І яшчэ здзіўляліся, чаму такая песня "не каціць". Ці ж гэта не адлюстраванне агульнага становішча на нашай эстрадзе? Бо спяваюць што заўгодна: і "караоке", і, яшчэ больш, "сябе саміх" — уласныя кампазіцыі, ва ўсіх вельмі розныя па якасці. Беларускія ж песні — не! Хіба рыхтуюць іх для "спецпраектаў"...

Увогуле ж, дарослы тур сёлета быў мацнейшы не толькі за мінулыя, але і за дзіцячы. Высокі ўзровень, шматнацыянальны склад удзельнікаў адзначалі і ўсе члены журы. Здаецца, вось яшчэ некаторыя праблемы наша эстрада пераадолее — і ўсё стане канчаткова добра. Крыўдна толькі, што галоўным галаўным бодем для многіх становіцца менавіта нацыянальная песня...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Штогадовыя справаздачныя канцэрты лаўрэатаў, стыпендыяў і дыпламантаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі даўно ўжо сталі добрай традыцыяй. Чарговы вечар "Таленты Беларусі" сабраў у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета самую зацікаўленую публіку, пачынаючы са старшыні Савета фонду Ніны Мазай і міністра культуры краіны Паўла Латушкі.

Камертон

Палёты да імпрэсіянізму

Юлія Шчасновіч.

Марафон "атлетаў" і лунанне эльфаў

Саліруюць Міхаіл Радунскі і Уладзіслаў Трухан.

Першае аддзяленне атрымалася, можна сказаць, філарманічна-строгім, апрапанутым у высакародныя чорныя фракі — у прамым і пераносным сэнсе. Праграма дала магчымасць маладым, але ўжо прызнаным музыкантам-інструменталістам, што навучаюцца ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі і Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры ёй, вытрымаць "спаборніцтва" з аркестрам тэатра. І — перамагчы!

Сагрэтыя подыхам, гукі флейты Юліі Шчасновіч (клас Барыса Нічкава) быццам разляталіся ласкава-ўсхваляванымі бліскаўкамі па яе сукенцы. Пастэльна, мякка гучаў альт Мікалая Чарнухі (клас Лючыві Ластаўкі). Надзвычай выразна, інтанацыйна-тэатральна спявалі-размаўлялі ў сваім дзусе-дыялогу віяланчэлісты Міхаіл Радунскі і

Уладзіслаў Трухан (клас Уладзіміра Перліна). Сапраўдным адкрыццём стаўся фінал Скрыпічнага канцэрта Ф.Мендэльсона. Яго шалёны тэмп вытрымліваюць не ўсе выканаўцы. Калі ў іншых, здараецца, гэтая музыка ўспрымаецца марафонам "атлетаў", якія, сыходзячы потам, з апошніх сіл імкнуча дасягнуць фінішнай стужкі, дык гаварка, гулліва-грацыёзная скрыпка Паўла Бацяна (клас Эдуарда Кучынскага) нагадвала кранальна-фантастычны палёт эльфаў — менавіта мендэльсонаўскі, з ягонага "Сна ў летнюю ноч". Нечаканая фарбы знайшоў і піяніст Андрэй Іваноў, які цяпер вучыцца ў Маскоўскай кансерваторыі, у дзвюх апошніх частках знакамітага Першага канцэрта П.Чайкоўскага. Відарысныя старонкі гэтай музыкі ўявіліся яму прадчуваннем імпрэсіянізму, а то

і нават джазава-блюзавага адцення. Фінал пазбавіўся залішняй заліхвацкасці, набыўшы асэнсаванне фальклорна-сялянскага паходжанна асноўнай тэмы.

Аркестр на чале з Вячаславам Волічам больш упэўнена, вядома, пачуваў сябе ў звыклым оперна-балетным рэпертуары другога аддзялення, дзе тон спевакам і артыстам балета задавалі самі аркестранты сваімі пранікнёнымі, эмацыйна насычанымі сола на скрыпцы (Рэгіна Саркісава), віяланчэлі (Аляксей Афанасьеў) ды іншых інструментах. Пераканаўшыся, што маладыя танцоўшчыкі маюць у рэпертуары чорна-белых лябёдак ды прынцаў з "Лебядзінага возера", мы пабачылі іх намаганні і ў сучаснай харэаграфіі "Спартака", і ў гарэзлівым па-дэдэ з "Дон Кіхота". Сямейна-зладжана гучаў дуэт Таццяны Гаўрылавай і Эдуарда Мартынюка. Шыкоўным упрыгожаннем канцэрта сталіся два выходы Настасі Масквіной, якая ад стыпендыята спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі "дарасла" да заслужанай артысткі Беларусі. Яна пашырыла праграму фрагментамі з тых спектакляў, што, на жаль, не ідуць у нашым тэатры. І гэта было гучанне на ўзроўні сусветных оперных прымадоннаў.

А вось беларускай музыкі мы так і не пачулі — ніводнай ноты за ўвесь канцэрт, хаця той жа Вячаслаў Воліч даўно і плённа прапрацоўвае гэтую "незанятую" музычна-тэатральную нішу. Дый самой праграме не перашкодзіла б больш канцэртнай святочнасці, каб дзея ўспрымалася не "засушана"-акадэмічнай, а акадэмічна высокай. Мы ж гэта можам!..

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Новая "Жызэль" у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета, названая "Жызэль, або Вілісы" і заснаваная на ўсё той жа харэаграфіі Ж.Перро, Ж.Каралі, М.Пеціпа ў пастаноўцы М.Далгушына, вымусіла знаўцаў параўноўваць "да" і "пасля". Тым больш, што цяперашняя пастаноўка гэтага балета стала ўжо пятай у нашым тэатры, а папярэдняя — 1987 года — жыла на сцэне літаральна да дня прэм'еры новай і не паспела выветрыцца з памяці заўсёдыкаў. Дый многія артысты — тыя ж самыя!

які межаваў з класіцызмам. Год першай пастаноўкі балета — 1841-ы — дазваляе "схіляць" яе і туды, і сюды: у адных творцаў у гэты час узнікаюць папраўдзе экспрэсіянісцкія памкненні, уласцівыя познім рамантыкам, у іншых — умацоўваюцца класічныя тэндэнцыі, шмат у чым заснаваныя на класіцысцкіх нарматывах.

Дык што ж такога новага (у сэнсе — яшчэ больш старога) у цяперашняй пастаноўцы? Расстаноўка акцэнтаў. Раней больш выйгрышным — жыццёва-эмацыйным, характарна-абвостраным — уяўляўся першы акт. Другі справядліва называлі "светам ценяў": выкарыстаная ў ім "чыстая" класіка глядзелася сумнавата. Цяпер —

Бамонд: опера, балет

"Жызэль" без "скейта", ды з Дзі Капрыя

Параўнаньня сапраўды не пазбегнуць. Ужо хаця б таму, што прэм'ера — прыныцова іншая па сваім унутраным нападзенні пры больш-менш значным знешнім падабенстве: усё там жа стаіць хатка Жызэлі, усё тыя ж па вырабляюць танцоўшчыкі. Ну не "выпаўзае з магілья" Жызэль (каб не рэзаць балетнае падлогавае пакрыццё, вырашылі не выкарыстоўваць сцэнічны люк), не коціцца на спецыяльным "скейце" праз усю сцэну — затое лётае. Больш стала старадаўніх жэстаў, якімі артысты "распавядалі" пра свае думкі і пачуцці, змяніліся некаторыя іншыя рухі. А колькі грацыі, найтонкіх музычных адценняў з'явілася ў аркестры пад кіраўніцтвам Мікалая Калядкі!

Ды ўсё ж галоўнае новае — сама эстэтыка. "Жызэль" справядліва лічыцца адным з першых узораў рамантызму. Ранейшая версія ўлічвала дасягненні позніх рамантыкаў, цяперашняя — апелюе да ранняга рамантызму,

наадварот. Першая дзея наблізілася да жанру ідыліі, пастаралі. У ёй цалкам апраўданым аказалася па-дэдэ, што раней было звычайным устаўным нумарам (маўляў, сяляне веселяцца). Цяпер яно сімвалізуе, у духу эпохі Асветніцтва, станючы прыклад для пераймання: шчаслівы сялянскі шлюб, гэтка галантны кавалер і добразычлівая пані. Калі ж па-дэдэ танцуюць Юлія Дзятко і Канстанцін Кузняцоў, іх жывое, у меру какетлівае партнёрства становіцца прыкладам удвая: гэты дуэт, як вядома, папраўдзе сямейны.

Жызэль Вольгі Гайко — надзвычай мяккая, лірычная, пранікнёная. Яе блакітны строй, што пасуе сцэнаграфічным нябёсам і рэзка кантрастуе як сялянскаму, так і каралеўскаму жыццёваму атачэнню, дазваляе адразу ўбачыць у ёй дзятчыну "не з гэтага свету", якая жыве пасярод "аблачынкі" куды менш яркіх сябровак. Артыстка дасягае не толькі вытанчанай,

Бывай, канферансье?

Тэатральная плошча

Прывітанне, конкурсны ўзровень!

На афішы Мінскага абласнога драматычнага тэатра, што "прапісаны" ў Маладзечне, з'явілася новая назва: "Бывай, канферансье!" Рыгора Горына. Спектакль-канцэрт з красамоўным эпіграфам "Тым, хто выстаіць і перамог, прысвячаецца!" атрымаў прэм'еру крыху больш чым за месяц да свята Вялікай Перамогі.

Такі расклад можна лічыць, да ўсяго, яшчэ і мудрым маркетывым ходам. Плануючы майскія святкаванні і ўшанаванне ветэранаў, зацікаўленыя арганізацыі ды прадпрыемствы Міншчыны могуць весці з тэатрам абсалютна прадметныя гастрольныя перамовы. Тым

больш, спектакль разлічаны на самую розную аўдыторыю — ад людзей старэйшага ўзросту да моладзі. Прычым слова "разлічаны" трэба разумець як у пераносным, так і ў самым што ні ёсць прамым сэнсе: у яго пастаноўцы, харэаграфіі, музыцы былі з самага пачатку

прадугледжаны фрагменты з дакладным "адрасатам". А дырэкцыя тэатра, звярнуўшыся да кіраўніцтва Маладзечанскага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага, прадугледзела "перадпраглядавае" стварэнне атмасферы.

Запрошаная сталічная "каманда" ў складзе рэжысёра Настасі Грыненка, мастака Андрэя Меранкова, балетмайстра Дзмітрыя Якубовіча і кампазітара Алены Атрашкевіч зрабіла сучасны — ды не "крыкліва-эксперыментальны" паводле эстэтыкі, з мінімумам сцэнічных акцэсуараў і максімумам фантазіі — спектакль, харызматычны па сваёй метрарытміцы і пластычным рашэнні. І пры гэтым — глыбокі, разлічаны на гармонію сэрца і розуму, а галоўнае — на пасляпраглядавы абмеркаванні паводзін герояў, што вымушае моладзь паставіць сябе на іх месца, перанесшыся ў тыя гады.

Рухаецца (ва ўсіх сэнсах слова) ды спявае (хто — душой, а хто — яшчэ і голасам) ледзь не

Сцэна са спектакля "Бывай, канферансье!".

"паветранай" пластыкі, якую назавасіла ў нядаўняй партыі Сільфіды, але і найвышэйшай унутранай шляхетнасці: яе геранія — не столькі наўная сялянчак, колькі папраўдзе незямная дзяўчына, што лунае ў паднябессі, гэтка балетная Снягурка, якую ўвасобіла ў аднайменнай оперы рэжысёр Сусанна Цырук. Такую не зможа запаліць нястрымны "сапраўдны мача" — жорсткі, але справядлівы, гатовы адстойваць сваё каханне, нягледзячы ні на што. А менавіта такім паўстае Ганс Ягора Азаркевіча. Ужо адно яго чорны строй ды чорная барада, якой так пуцаецца цнатлівая дзяўчына, становяцца гэтакімі "веснікамі смерці", намякаючы, што менавіта ляснічы, па сутнасці, і становіцца галоўным "забойцам" гераніі. Такім

Аношкі — яшчэ амаль хлопчык, які не ў стане зразумець свае пачуцці і, тым больш, прадбачыць наступствы сваёй шчырасці, а зусім не крывадушша: бацькі сватаюць яму нявесту, а яго душа належыць іншай. Цягам дзеі мы бачым, як ён сталее не па днях, а па гадзінах, даказваючы, што менавіта ён, як ніхто іншы, сугучны Жызэлі па сваёй унутранай арганізацыі — не такой, як у іншых, "звычайных", людзей.

Таму другі акт становіцца не "бляклым адбіткам" жыццёвых рэалій, а падарожжам герояў у "незямное жыццё" — ці то сон, ці то салодкую, часам не пазбаўленую горычы ў выглядзе Мірты, казку. Як ні дзіўна, але ў гэтым варыянце "Жызэль" становіцца блізкай да "Шчаўкунка". Не нашага, елізар'еўскага, а — у харэ-

Т.Паражняк. "Дэкаратыўныя кампазіцыі".

Кантэкст "Хвалі"

Школа шкла з аўтарскай інтанацыяй

3-га красавіка ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адкрылася выстаўка мастацкага шкла па выніках Першага Міжнароднага сімпозіума гутнага шкла "Нёманская хваля", які адбыўся восенню 2010 г. у беларускай Бярозаўцы на шклозаводзе "Нёман".

Б.Фёдараў. "Ландшафты".

У гэтай неардынарнай акцыі прынялі ўдзел 24 мастакі з Беларусі, Расіі, Латвіі, Літвы ды Венгрыі. Арганізатары — Беларускі саюз мастакоў і Музей сучаснага выяўленчага мастацтва. Падтрымку ініцыятыве аказала Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Упершыню ў Мінску адбылося сапраўднае свята, на якім свае таленты, пачуцці і эмоцыі прадэманстравалі такія выдатныя майстры шкла, як акадэмік Б.Фёдараў, мастакі І.Эманэ, Н.Эверт, Б.Вендэл, В.Верыкайтэ, С.Брузэ, Ю.Пацьютэ, В.Рукавішнікаў, У.Касаткін, І.Брэнцэ, Н.Волікава, нашы славуція У.Мурахвер, Т.Паражняк, В.Сазыкіна, Т.Малышава, Г.Сідарэвіч, М.Князева, А.Атрашкевіч, І.Кузняцова, А.Тулупаў, А.Ткачова, С.Шэцік, С.Козыр, П.Вайніцкі.

Як паведаміла галоўны мастак шклозавода "Нёман" Вольга Падліпаліна, гэта быў першы пленэр гутнага шкла, які зладзілі менавіта на беларускім прадпрыемстве. Ён быў пакліканы садзейнічаць папулярнаму айчыннаму школу шкла-робства, захаванню яе спадчыны і лепшых традыцый.

І, сапраўды, экспазіцыя атрымалася светлай, "празрыстай", чарадзейнай, што дае нагоду яшчэ раз пераканацца: наша школа мастацкага шкла па-ранейшаму, як і 30 — 40 гадоў таму, не губляе сваіх пазіцый. Так, праблемы, звязаныя з сацыяльна-эканамічнымі метафарфозамі складанага часу, як і ў іншых відах мастацтва, ёсць, але патэнцыйныя магчымасці нашых майстроў даюць надзею на далейшае годнае развіццё кірунку.

В.Сазыкіна. "Галюцынагенны".

Знешне так падобныя — розныя знутры

Сцэна са спектакля. У цэнтры — Вольга Гайко (Жызэль).

у новай пастаноўцы імкнуцца зрабіць і Дзяніса Клімука, здольнага любога свайго персанажа ператварыць у станоўчага — адно сваёй інтэлігентнасцю і ўнутранай энергетыкай. У гэтым ён блізка да яшчэ больш ранейшага Ганса — Уладзіміра Іванова. Калі хтосьці з іх (у розныя, вядома, гады) танцаваў гэтую партыю, было зразумела: трагедыя Жызэлі ў тым, што яна абрала "не таго".

Новай Жызэлі патрэбны і новы каханы — не "каварны спакуснік", а балетнае ўвасабленне юнага Леанарда дзі Капрыя. Альберт зусім маладога Ігара

аграфіі Юрыя Грыгаровіча. З той толькі розніцай, што Маша сталела, спазнаючы сапраўднае каханне, у сне, а Жызэль — у жыцці "пасля смерці".

У кожнага склада артыстаў — сваё бачанне. Першую прэм'еру даверылі Ірыне і Алегу Яромкіным. У сераду, 11 красавіка, выйдуць даўно прызнаныя выканаўцы гэтых партый Людміла Кудраўцава і Ігар Артамонаў. Хай пастаноўка жыве доўга! Акурат да таго часу, калі, можа, наш тэатр і да "Жызэлі" ў харэаграфіі Матса Эка дабярэцца...

Надзея БУНЦЭВІЧ

ўвесь акцёрскі склад тэатра. Некаторыя артысты заняты адразу ў некалькіх супрацьлеглых ролях. Так што пастаноўка, акрамя глядача, "працуе" і ўласна на ўмацаванне трупы, безумоўным лідарам якой з'яўляецца старэйшы акцёр Барыс Донін. Яго, бадай, адзіная ў спектаклі "бяспейная" роля — Суседа — узрастае ад шаржава-камічнай замалёўкі да сімвала сталінскага механізма татальнага знішчэння іншадумцаў.

Узрушаныя прэм'ерай маладзечанцы і запрошаныя на яе сталічныя тэатралы ў адзін голас выказвалі прапановы вылучыць спектакль на які-небудзь конкурс. Пастаноўка сапраўды таго вартая. Дый нашым тэатрам "за межамі Мінска" даўно трэба варушыцца, заяўляючы пра сябе "за межамі" хаця б свайго раёна і пераадолюючы межы мастацкай "местачковасці". Праўда, да конкурснага ўзроўню спектакль яшчэ давядзецца

Н.Б.

Барыс КРЭПАК

Калі класіка апрагнае смокінг

Творы Купалы і Коласа на сцэне: перачытанне, перастварэнне або "дацкая" даніна?"

У юбілейны год Купалы і Коласа мы вырашылі пагутарыць і з тэатральнымі рэжысёрамі, якія звярнуліся да драматургічнай класікі Песняроў беларускага слова. Нас цікавіла не толькі закулісная "кухня", але і не менш цікавае пытанне: наколькі актуальныя тэксты, створаныя на пачатку мінулага стагоддзя, прычым — не для сцэнічнага ўвасаблення? Дакладней — якія звышзадачы ставяць перад сабой рэжысёры розных пакаленняў, звяртаючыся да пастаноўкі п'ес рамантычна-неўтаймоўнага Янкі Купалы і эпічна-сцішанага Якуба Коласа? На які вынік спадзяюцца, якога розгаласу чакаюць? І ці трапляюць падобныя пастаноўкі ў рэчышча сённяшняга часу? А мо перачытанне класікі — проста чарговая "дацкая" даніна чарговым юбілейнаму году?

"...Гняздо" з экстрымам

акцэнт раблю менавіта на гняздо — як на архетып сям'і, роднасці, нейкага аднаўлення. Сям'я Зяблікаў — гэта сімвал тагачаснай Беларусі. І спроба захавання ўласнай беларускай годнасці для мяне — надзвычай важны момант. Пра гэта і будзе спектакль... Спрабую вывесці на першы план узаемаадносінны Зоські і Панічы. У рэчышчы п'есы выкарыстоўваю элементы "абагульненых" беларускіх абрадаў, да прыкладу — Купалля...

— Такое сцэнічнае "абагульненне" перачытанне нашай абрадаваці для вас гэткае ж надзённае, як і перасэнсаванне Купалавай класікі?

— Так. Мне ў першую чаргу хацелася б звярнуцца да нацыянальных каранёў, але — пры самым ашчадным стаўленні да першакрыніцы. Лічу неабходным гаварыць з гледачом менавіта на сцэнічнай мове Янкі Купалы.

— А сюжэтная лінія "Зосья — Паніч" — сацыяльная ці любоўная?

— У большай ступені — любоўная. Мяне вельмі цікавіць іх узаемаадносінны: як яны пазнаёмліліся, чаму Паніч кіннуў дзяўчыну?.. А спектакль будзе пачынацца з адлюстравання рэвалюцыйных падзей 1905 года... Натуральна, гэта спроба прааналізаваць, як паводзілі сябе людзі ў экстрэмальнай сітуацыі... Словам, спектакль пра сям'ю, пра тых абставіны, што яе могуць разбурыць.

— Увага да беларускай класікі — пазіцыя прынцыповая?

— Несумненна! Хочацца і "Паўлінку" паставіць, і штосьці з Крапівы...

— І апошняе пытанне, Павел. Вы актыўна рэкламуеце свой тэатр праз сацыяльныя сеткі. Якой бачыце перспектыву такога камп'ютарнага самапіяру?

— Перакананы, што рух наперад тут непазбежны. Бадай, стрымлівае адзінае: тэатр не так даўно адкрываўся, і мы не можам пакуль ахапіць усё...

У Палескім драматычным тэатры ставяць купалаўскае "Раскіданае гняздо". Тэатр — малады, гэтакі ж малады і рэжысёр-пастаноўшчык — Павел МАРЫНІЧ: шэсць гадоў таму ён скончыў Магілёўскае вучылішча культуры, летась (завочна) — БДУКІМ...

— Павел, пасля размеркавання трапілі ў Пінск з глабальнай ідэяй тэатральнага свет перакуліць? Падзеяцца, перад творцамі ў 20 з невялікім гадоў не можа быць менш амбіцыйных мэт?

— Праца ў тэатры — даўняя мара. Дзякаваць богу — рэалізаваная... Зварот да Купалы ніякім чынам не звязаны з "дацкай", як вы кажаце, абавязалаўкай. Вось ужо тры гады п'есу выношваю. Думаю, у маі адбудзецца прэм'ера. Мяркую, атрымаецца гэтка кампазіцыя паводле купалаўскага твора.

— Наколькі ён для вас актуальны? І, калі акцэнтаваць увагу на купалаўскіх сімвалах, што вам як рэжысёру больш дастадабы: сякера Сымона, вянок Зоські ці скрыпка Данілы?

— Нагэўна, усё разам. Але ад скрыпкі я крыху адыходжу... Галоўны

— Без класічнай драматургіі, — кажа Уладзімір Савіцкі, — беларускі тэатр нікога не зацікавіць... Шэкспір, Мальер, Брэхт — вялікія аўтары, і мы павінны падсілкоўвацца сусветнай культурай, але калі не будзем працаваць над уласным матэрыялам, калі не будзем мець сваё аблічча і пункт гледжання, на нас ніхто і ўвагі не зверне.

— І для рэжысёра будучая пастаноўка павінна пачынацца...

— З уважлівага і поважлівага прычытання твора.

— Мінае час — мянеца стаўленне да класікі?

— На тое яна і класіка, каб перасэнсоўваць не яе, а сябе ў адпаведнасці з класікай. І трэба быць, так бы мовіць, "у часе", бо тэатр па-за часам не можа існаваць. Спектакль, як кнігу, нельга пакласці на паліцу... Калі тэатр бярэ класічны твор, то ён праз аўтара найперш перасэнсоўвае сябе ў гэтым часе. І калі сцэна не адчувае часу, не разумее яго, дык гэта — "музей", а не тэатр... Карацей, за неахайнасць класіка пачынае, калі хочаце, "помсціць"...

— Цяпер вы перасэнсоўваеце сябе з дапамогай "Новай зямлі" Якуба Коласа, якая ў вашай версіі называецца "Міхалава зямля". Як я зразумею, нагодай для з'яўлення спектак-

Мастацкаму кіраўніку Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача Уладзіміру САВІЦКАМУ — 52 гады. У творчай скарбонцы — немалы "капітал" паспяховых спектакляў, пастаўленых паводле беларускай класічнай драматургіі і на Коласаўскай, і на Купалаўскай сцэнах. У "паслужным спісе" — Колас, Купала, Караткевіч, Куляшоў, Быкаў, Аляхновіч... У дасведчанага рэжысёра — сваё стаўленне да нашай літаратурнай спадчыны...

Зямля без "экшна"

ля стала не столькі 130-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа, колькі рэжысёрская прага нацыянальнага самавызначэння ў сённяшніх рэаліях... Калі ж прэм'ера "Міхалавай зямлі"?

— Мяркую, што яна неўзабаве адбудзецца спачатку ў Беларускім дзяржаўным педагогічным універсітэце імя Максіма Танка.

— Гадзіна паэтычнай, драматычнай дзеі: двое акцёраў, два крэслы, два ліхтары... Цалкам зразумелы сцэнічны аскетызм, але Міхал і Антось — у смокінгах... Як тыя строі сумяшчаюцца са спрадвечным сялянскім пошукам кутка ўласнай зямлі?

— На сцэне самы галоўны выразны сродак — акцёр. Таму ніш-

то яму не замінае... З коласаўскай "энцыклапедыі сялянскага жыцця" мы вынялі самую трагічную і шчымлівую ноту: гэта мары Міхала пра зямлю, пра яе пакутлівыя і безвыніковыя пошукі... А смокінг — самая годная апрадка для дэкламацыі класічнага твора. Ён не адцягвае ўвагу гледача на дробязі...

— У "Міхалавай зямлі", па вызначэнні, няма "экшна"...

— Увогуле, у спектаклі няма светлавых эфектаў, дыму, правальванняў пад сцэну... Усё засяроджана на галоўнай думцы аўтара і нерве акцёра. Думаю, для маладога гледача такі, як вы кажаце, аскетызм будзе цалкам зразумелы...

Гутарыў Яўген РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА

Дэталі па сутнасці

Ад даты да даты: тры "прычыны"

Неаднойчы даводзілася чуць, у першую чаргу — ад людзей тэатральных, што так званыя дацкія спектаклі для прафесійных тэатраў — не тое што справа несур'ёзная, але і сапраўднае зло: яны, маўляў, ствараюцца з прычыны, аніяк не звязаных з творчымі памкненнямі іх пастаноўшчыкаў, і, адпаведна, стаўленне да іх (нават унутры самога калектыву) нельга назваць глыбокім і ўдмлівым. Вызначаць, так яно ці не, — не з'яўляецца мэтай дадзенага матэрыялу. Больш цікавай задачай мне падаецца разуменне таго, што становіцца даюць такія пастаноўкі тэатральнаму працэсу ў цэлым і кожнаму канкрэтнаму калектыву асобна? Акрамя "запланаванага" глядацкага інтарэсу, вядома.

Задача першая, з тых, што выконваюцца падобнымі пастаноўкамі, і самая відавочная, — нагадаць сваім гледачам пра тое, што жывём мы не ў культуралагічным вакууме, і што культурныя здабыткі ды адкрыцці пачынаюцца не ад нас. Скажаце, банальна? Ды толькі я не пагаджуся: дадзенае праблема — адсутнасць звычкі глядзець на тыя або іншыя падзеі нашых дзён не аднамомантна, а з пазіцыяй агульнакультурнай эвалюцыі, характэрная не толькі для так званага простага гледача, але вельмі часта становіцца "прыкметай" і тых людзей, якія лічаць сябе прадстаўнікамі творчага цэха. Не магу забыцца на выпадак, калі мой калега-крытык пад час абмеркавання аднаго з беларускіх спектакляў, пастаўленых заездным рэжысёрам-гастарбайтарам, на думку пра тое, што наш тэатр перажываў эстэтыку, якую прапанаваў і выдаваў за наватарскую пастаноўшчык, яшчэ ў 80-я гады мінулага стагоддзя, безапеляцыйна заявіў: "А я гэтага не бачыў!"... Што можна супрацьпаставіць такім "важкім", быццамлі, аргументам? Хіба толькі нагадваць з педантычнай рэгулярнасцю аб тым, што "і наша" культура квітнее не на пустым полі, ды і падпітваюць яе зусім не заезджыя "зоркі", а — айчыныя асобы, што, бы "пчолкі", абрабляюць яе з дня ў дзень.

Акрамя таго, існуе меркаванне, што тэатральныя пастаноўкі паводле твораў як айчынных, так і замежных класікі дазваляюць займацца адукацыяй шырокіх слаёў насельніцтва, так бы мовіць, у "стылі лайт": маўляў, людзі сёння не часта бяруць у рукі кнігі з класікай, ды і часу на іх прачытанне патрабуецца значна больш, чым, напрыклад, дзве-тры гадзіны, за якія тэатр "распавядае" са сцэны гэтую ж гісторыю. Я не з'яўляюся прыхільніцай падобнага роду тэорыі, бо лічу, што ў рэаліях XXI стагоддзя арыентацыя на гледача, які будзе шчыра здзіўляцца сюжэту "Гамлета" або "Раскіданага гнязда", па меншай меры, прыніжае сам тэатр і выяўляе мінімальны ўзровень яго творчых амбіцый. Іншая справа, што ўся гісторыя беларускага тэатра мінулага стагоддзя сведчыць: яркія рэжысёрскія асобы, якія, хоць і ў адзінкавых экзэмплярах, усё ж нараджаліся ды ўзрасталі выключна на нацыянальнай драматургіі, на творах, што хтосьці мог бы назваць "дацкімі", а хтосьці — патрыятычнымі. Сёння ж пытанне аб наяўнасці ў краіне маладых перспектывных рэжысёраў можна ўзняць на ўзроўні Чырвонай кнігі...

Апошнім часам (і ў беларускім тэатры гэта заўважна таксама) пашыраецца тэндэнцыя не проста звароту да класічных "дацкіх" твораў і сюжэтаў, але і асэнсавання іх з пазіцыі дня сённяшняга. Наколькі шчыра, таленавіта ды прафесійна пераканаўча атрымліваецца гэта ў розных рэжысёраў — справа іншая. Аднак сам па сабе вектар іх творчых памкненняў цалкам правільны: не "кланіраванне" спектакляў-"мумій" пад дэвізам захавання айчынных традыцый, а жывы зварот да іх на новым, сённяшнім вітку культурнага развіцця нацыі — вось той адзіны шлях, дзякуючы якому самі і традыцыі "пераходзяць" з адной эпохі ў іншую, укараняюцца ў нашым жыцці і атрымліваюць шанц гэтымі самымі традыцыямі застацца, а не сысці ў нібыт... следам за даўняй.

Таццяна КОМАНОВА

Нацыянальны конкурс "Міс Беларусь" праводзіцца раз на два гады, пачынаючы з 1998-га. Як вядома, з 2008 года клопат па арганізацыі і правядзенні конкурсу ўзяў на сябе тэлеканал "АНТ", пры гэтым кардынальна змяніўшы фармат мерапрыемства. З апошнім змянілася і асноўная мэта спаборніцтва: для тэлеканала важна не проста абвясціць уладальніцу тытула "Міс Беларусь", але і забяспечыць чарговай пераможцы яе прафесійнае развіццё, а таксама максімальнае раскрыццё задаткаў ды талентаў. Да таго ж, замест аднаго шоу канал прапанаваў глядачу некалькі яркіх трансляцый цягам шасці тыдняў. Як можа заўважыць кожны, "Міс Беларусь" даўно выйшла за рамкі традыцыйных конкурсаў прыгажосці.

Разам з тым, штогод спаборніцтва прыгажунь становіцца ўсё больш цікавым і насычаным рознага кшталту мерапрыемствамі, творчымі сустрэчамі, майстар-класамі.

Што ж варта чакаць ад сёлета "форуму беларускай красы", які толькі стартаваў у тэлеэфіры? З гэтым пытаннем карэспандэнт "К" звярнуўся да дырэктара Дырэкцыі спецпраектаў канала "АНТ" Анжаліны МІКУЛЬСКОЙ. "Знавіць" аднаго з арганізатараў конкурсу ў гэты "гарачы" час аказалася справай далёка не прастай. Тым не менш, Анжаліна Мікульская знайшла колькі хвілін, каб, хоць і за рулём аўтамабіля, распавесці чытачам "К" пра ўсе падрабязнасці Нацыянальнага конкурсу.

— Якія змены адбыліся ў конкурсе "Міс Беларусь" сёлета і чым яны абумоўлены?

— Каб лепш пазнаёміцца з дзяўчатамі, разабрацца ў іх здольнасцях і нават выявіць сапраўдных таленты, перад кожнай намінацыяй уведзены адмысловыя выпрабаванні — гэта і стала адметнай рысай сёлета конкурсу. Так, дзяўчаты ўжо наведвалі конна-спартыўны манеж, дзе спаборнічалі ў верхавой яздзе, вучыліся правільна "трымаць спіну". І далёка не ўсе не тое, што не ўмелі да праекта ездзіць на конях, але многія нават ніколі не падыходзілі да іх. Тым не менш, ніхто не разгубіўся, а наадварот — выявіў сваю знаходлівасць. Наступнае выпрабаванне дзяўчат чакала ў стралковым клубе...

Гэта з'яўляецца адметным элементам "рэаліці", што заўсёды падабаецца глядачу, бо дазваляе паказаць удзельніц конкурсу ў больш шырокім спектры. Цяпер не толькі журы, але і тэлеглядчы можа зразумець, што ўяўляе з сябе кожная з намінацый не толькі ў знешнім плане. Гэтак можна даведацца, чым яна жыве, чым "дышае".

— Мяркуючы па статыстыцы мінулага года конкурсу, часцей за ўсё іх пераможцамі становіліся беларускія прыгажуні, якія атрымлівалі гуманітарную адукацыю. Сярод іх — дызайнер-дэкаратар, культуролог, некалькі журналістаў, юрыст... Такія тэндэнцыя — адмысловая перавага журы ці выпадковасць?

— Па шчырасці, пра гэты факт ніколі і не задумвалася. Паверце, ніякай "дыскрымінацыі" ў нас абсалютна не існуе. Што ж да адукацыі, то арганізатары конкурсу пры адборы дзяўчат на гэта не звяртаюць увагі. Мы глядзім у першую чаргу на знешнія даныя дзяўчыны, а пасля, ужо пад час размовы, выяўляем, з ча-

"Міс Беларусь" у рэжыме "рэаліці"

Аднымі з самых рэйтынгавых тэлешоу ці не ва ўсім свеце з'яўляюцца конкурсы прыгажосці. На іх вызначаюцца свае каралевы, якія, разам з тым, мусяць быць эрудзіраванымі, адукаванымі, умець не толькі правільна дэфіліраваць па подыуме, але і праяўляць сваё красамоўства. І Беларусь — краіна, лічу, з самымі прыгожымі дзяўчатамі ў свеце — у гэтым не з'яўляецца выключэннем.

Ці кожная прыгажуня — "Міс Талент"?

го складаецца яе ўнутраны свет, чым прэтэндэнтка цікавіцца ў жыцці. Што і казаць: анкетаванне дзяўчат утрымлівае даволі вялікі спіс пытанняў, сярод якіх — і тыя, што датычацца адносін удзельніц да культуры ды творчасці, спорту. Калі ж казаць пра іх адукацыю, то, сапраўды, тыя ж студэнткі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў выклікаюць толькі прыемнае ўражанне.

— Атрымліваецца, арганізатары конкурсу не ў апошнюю чаргу ўлічваюць і творчыя здольнасці дзяўчат. Якія тут крытэрыі?

— Мяркую, што ўладальніца звання "Міс Беларусь" мусяць быць не толькі прыгожай, але і таленавітай. Разам з тым, творчы нумар — ці не самае хваляючае выпрабаванне для канкурсантак. Пагадзіцеся, можна цягам месяцаў рыхтавацца — і за хвіліну ўсё сапсаваць. Усведамляючы важнасць творчага складніка нашага шоу, яшчэ пад час мінулага конкурсу мы заснавалі новую намінацыю — "Міс Талент". І гэта з'явілася пэўнай нечаканасцю для канкурсантак: не выпадкова пазалетася дзяўчаты часцей выкарыстоўвалі экспромт. Сёлета ж яны ў гэтым плане ўжо больш падрыхтаваныя.

Думаю, многія з цікавасцю будуць назіраць як за танцавальнымі нумарамі нашых удзельніц, працэсам стварэння жывапісных работ, так і за шоу мыльных бурбалак. Вельмі прыемна, што многія з сёлетніх канкурсантак займаюцца разнастайнай творчасцю, імкнуцца спяваць, граць на музычных інструментах. У выніку з 28 удзельніц мы адабралі дзясятку лепшых, што прадставіць глядачам пад час аднаго з паўфінальных шоу — 4 мая — самыя цікавыя нумары.

— Наколькі мне вядома, акрамя адмысловых выпрабаванняў для дзяўчат, сёлета былі падрыхтаваны

і іншыя, не менш цікавыя, "фішкі" — да прыкладу, тая ж досыць незвычайная сцэна...

— Сапраўды, спецыяльна для Нацыянальнага конкурсу "Міс Беларусь" была ўпершыню створана сцэна з улікам дэфіле. Калі больш дакладна, то подыум, на якім адбываюцца асноўныя падзеі шоу — тэлевізійны. Дзякуючы гэтаму з'явілася магчымасць убачыць дзяўчат у руху, буйным планам. Прыемна адзначыць, што дадзеным пытаннем займалася група мастакоў-пастаноўшчыкаў, якая працуе на тэлеканале "АНТ". Спадзяюся, нашы глядачы таксама пазітыўна ўспрымуць гэтае "ноу-хаў".

— На заканчэнне нашай размовы не магу не запытацца пра перспектывы будучых пераможцаў Нацыянальнага конкурсу. Што можа даць дзяўчыне статус "Міс Беларусь" акрамя матэрыяльных выгод?

— Не без гонару магу канстатаваць, што на сённяшні дзень Нацыянальны конкурс набыў сусветны маштаб. У выніку пераможца атрымлівае магчымасць прадставіць Беларусь на конкурсе "Міс Сусвет", а фіналістка — на іншых міжнародных конкурсах, у тым ліку такіх прэстыжных, як "Міс Еўропа", "Міс Інтэркантыненталь", "Міс Ітэрнэшнл". Да таго ж, сімвалам конкурсу і пераходнай узнагароды з'яўляецца залатая карона, вырабленая па заказе Нацыянальнай школы прыгажосці ў 2004 годзе: упрыгожанне вагой 120 грамаў выканана з белага золата і паўтысячы фіянітаў ды тапазаў! Так што, думаю, ёсць за што пазмагацца!..

Гутарыў Кастусь АНТАНОВІЧ На здымку: вядучыя конкурсу "Міс Беларусь-2012" Іван Вабішчэвіч і Вольга Багатырэвіч (у цэнтры) разам з удзельніцамі. Фота Дзмітрыя РУДЗЕНКІ

"Галоўнае — быць сабой"

Сваімі думкамі наконт конкурсу падзялілася Вольга НЕЎДАХ з Брэста. Яна ў 2002 годзе, яшчэ будучы студэнткай сталічнай ВНУ, стала пераможцай Нацыянальнага конкурсу. На той час дзяўчыне было 22 гады. Да слова, пасля той перамогі яе чакаў паўфінал конкурсу "Міс Еўропа". Вольга годна прадставіла Беларусь і на Міжнародным конкурсе "Міс Сусвет". Да таго ж, яна стала пераможцай у катэгорыі "Фотамадэль" на міжнародным конкурсе мастацтваў у Галівудзе. Сёння Вольга Неўдах жыве ў родным горадзе, дзе ўзначальвае брэсцкі філіял адной са сталічных студый моды.

— Дзесяць гадоў таму вы сталі пераможцай на Нацыянальным конкурсе "Міс Беларусь". Якое значэнне тая перамога мае для вас сёння?

— З пазіцыі сённяшняга дня перамога на Нацыянальным конкурсе — адна з самых светлых старонак жыцця, але, падрэсплю, жыцця мінулага. Гэта быў адметны шлях, які я мусіла з годнасцю прайсці. Не магу не адзначыць, што перамога на Нацыянальным конкурсе дала штуршок для майго далейшага развіцця. Я не без задавальнення ўдзельнічала ў разнастайных конкурсах, мерапрыемствах індустрыі моды. Аднак на пэўным этапе прыняла рашэнне нейкім чынам змяніць жыццё, перагарнуць гэтую старонку біяграфіі.

— Ці цікавыя для вас сёння конкурсы прыгажосці, у тым ліку —

Нацыянальны конкурс "Міс Беларусь"? Як ацэньваеце ўзровень цяперашняга праекта?

— Так, сёлета я з задавальненнем сачу за конкурсам. Відавочна, што ў гэтым праекце працуе каманда сапраўдных прафесіяналаў. Бачны высокі ўзровень конкурсу, які падтрымліваецца нават у дробязях. Пад час першага паўфіналу, куды была запрошана ў якасці гасці, я мела магчымасць пабачыць конкурс "знутры". І, паверце, нашы стылісты, рэжысёры, харэографы — усе, як кажуць, на сваіх месцах. А таму, калі параўноўваць слаборніцтва, што праходзілі раней, з сёлетнім маштабным шоу, перавага, адназначна, будзе на баку апошняга.

— Што вы як прафесіянал можаце сказаць пра сёлетніх канкурсантак, магчыма, нешта ім параіць?

— Бачна, што канкурсанткі істотна адрозніваюцца сваёй падрыхтаванасцю, уменнем трымацца на сцэне. Камусьці ў гэтым дапамагае прыродная харызма, нехта ж з усіх сіл стараецца вучыцца сам. У любым выпадку, усе удзельніцы — вельмі сімпатыйныя, а таму журы будзе даволі няпроста выбраць лепшую.

Ад сябе магу параіць дзяўчатам хіба толькі адно: не губляць сваё аблічча. Вядома ж, калі ёсць конкурс, будучы і канкурэнткі, у выніку ж трэба камусьці спадабацца, а таму заўсёды будзе спакуса здрадзіць, і ў першую чаргу — сваёй унутранай сутнасці. У такой сітуацыі галоўнае — быць самім сабой, прытрымлівацца акрэсленай жыццёвай пазіцыі і праяўляць сябе толькі з найлепшага боку.

На здымку: Вольга Неўдах.

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

...Першае ды істотнае для вандроўніка — гэта тое, што ў Дзяржынску няма маштабнага "чыгуначнага фасада". Мяркую, для раённага цэнтра сталічнай вобласці гэта не самы звыклы варыянт. У беларускіх гарадах і мястэчках ад прывакзальнай плошчы звычайна бярэ пачатак галоўная, а значыць — самая прыгожая, вуліца, і сама тая плошча — частка цэнтра. У Дзяржынску ж вакзал — нібыта на ўкраіне. Паміж ім і цэнтрам горада — кварталы даволі хаатычнай прыватнай забудовы, сям-там перабітай не надта зграбнымі прамысловымі аб'ектамі. А вось цэнтр Дзяржынска (калі да яго дабрацца) даволі ўтульны і прыгожы.

Тут сканцэнтраваны асноўныя культурныя асяродкі горада і раёна: Дом культуры, музей, Дзіцячая школа мастацтваў. Пэўным адкрыццём для гасця Дзяржынска могуць стаць тыя факты, што ў Доме культуры, апірышычы мясцовай мастацкай самадзейнасці, — заўжды аншлаг. Музей прыемна здзіўляе экспазіцыямі, а ДШМ трывала замацавалася ў першых радках рэйтыngu сярод падобных устаноў краіны. Усё гэта — плён таго, што называюць мясцовым патрыятызмам. А выяўляецца ён праз сацыяльнае партнёрства дзяржаўных і прыватных прадпрыемстваў з устаноўмі культуры. На Дзяржыншчыне, мне падалося, да культуры навучыліся ставіцца як да важнага сацыяльнага чынніка, што наўпрост уплывае і на працу, і на побыт.

Пра кадры

Распытваю пра іх начальніка аддзела культуры Дзяржынскага райвыканкама Наталлю Сеньковіч. Сама яна — мясцовая. І паколькі засталася яшчэ час, калі для жанчыны на вёсцы лічылася абавязковым умець шыць і ткаць, ды сям-таму навучылася ў сваёй бабулі, сёння пра народнае мастацтва разважае з пункта гледжання практыкі. Карцей — прафесійна. Наталля Іосіфаўна скончыла Інстытут культуры, працавала ў школе. Далей былі прафсаюзная работа, навучанне ў Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, аддзел па справах моладзі райвыканкама, апошнія ж чатыры гады яна — на "культурным фронце"...

Тое, што справа ў адзеле культуры пастаўлена на добры лад, відаць нават па аргтэхніцы, якой сапраўды карыстаюцца супрацоўнікі. Я папрасіў для працы некалькі здымкаў з аддзелаўскага архіва. Для мяне тут жа на экране камп'ютара "прагнали" некалькі дзясяткаў выяў і скінулі тое, што зацікавіла. Зайздросная для многіх аддзелаў аператыўнасць.

На сённяшні дзень "гаспадарка" раённага аддзела культуры — гэта каля сямідзесяці аб'ектаў. Акрамя згаданых вышэй Дома культуры, Дзіцячай школы мастацтваў і музея, а таксама Цэнтральнай раённай бібліятэкі, што месціцца ў раённым цэнтры, гэта яшчэ — філіялы. Дзіцячыя школы мастацтваў ёсць у Фаніпалі, Станькаве і Негарэлым.

Ды ўсё ж Наталля Іосіфаўна шчыра кажа пра наяўнасць кадравай праблемы. На сёння штатныя вакансіі запоўнены, але, як заўжды, не хапае дасведчаных спецыялістаў. І трэба думаць, як утрымаць культурнікаў на рабочых месцах, пазбегнуць цяжучасці кадраў.

"Ва ўстановах, падпарадкаваных аддзелу, — кажа Наталля Сеньковіч, — той, хто працуе з поўнай нагрузкай, можа разлічваць на месячны заробак у 1,5 мільёна рублёў. Так што ўсе спадзяванні — на людзей спрактыкаваных і адданных справе. Так бы мовіць, Богам пацалаваных. Моладзь жа хоча ўсё і адразу".

Як "мабілізаваць" моладзь на "культурны фронт"?

Дбаючы пра будучыню, аддзел культуры арганізаваў кампанію прафесійнай арыентацыі мясцовай моладзі. Работнікі культуры распавядалі маладым людзям пра тое, дзе можна атрымаць адпаведную адукацыю, пра заробкі. Пры гэтым акцэнт рабілі на творчым змесце працы, згадвалі перспектыву кар'ернага росту. Шчырасць і дасведчанасць выступаючай далі плён. А най-

Досвед Дзяржыншчыны: перш чым папрасіць, трэба прапанаваць

Ці запусціць "Партнёр года" рэтра-цягнік?

Галерэя спонсараў ад "К"

Эфект дабрачыннасці

Станькава знаходзіцца пад апекай ААТ "Агракамбінат "Дзяржынскі". Час для размовы з журналістам знайшоў намеснік генеральнага дырэктара па ідэалогіі Аляксандр Новікаў. Але папярэдзіў: "Толькі пятнаццаць хвілін", дадаўшы, што ў яго запланавана сустрэча з паслом замежнай краіны. Каб эканоміць час, ён выехаў мне насустрач на машыне — у салоне ягонага аўтамабіля і пагутарылі.

— Аляксандр Аляксеевіч, тое, што "Дзяржынскі" дапамагае культуры, — гэта чыстая дабрачыннасць, альбо калектыў агракамбіната мае з гэтага нешта, акрамя маральнага задавальнення?

— Калі выходзіць з таго, што мэта выптворчасці — найвышэйшая прадукцыйнасць працы, дык трэба клапаціцца не толькі пра тэхналогію, але і пра псіхалагічны стан працаўніка. Калі ў чалавека добры настрой, дык ён і працуе добра. Таму мы супрацоўнічаем з аддзелам культуры райвыканкама, укладаем грошы ў мастацкую самадзейнасць, у музычную адукацыю. Унёсак у культурныя праекты, датычныя нашага калектыву, у перспектыве азначае павышэнне культуры вытворчасці і якасці нашай прадукцыі.

— Як завязаліся вашы кантакты з аддзелам культуры?

— Летась мы збіраліся адсвяткаваць Дзень сельскай гас-

падаркі, запрасілі прафесійных артыстаў. Але з пэўных прычын тое, што запланавалі, не атрымалася. Ратуючы сітуацыю, звярнуліся да супрацоўнікаў аддзела культуры. І зрабілі свята сваімі сіламі ды з іхняй дапамогай. Імпрэза атрымалася на славу, і з гэтага часу завязаліся нашы шчыльныя кантакты, наша партнёрства.

— А што было далей?

— Той канцэрт быў у лістападзе. А ў снежні — студзені ў Станькаве адкрылася абласная рэзідэнцыя Дзеда Мароза. На падрыхтоўку праграмы ў нас было толькі два тыдні. І зноў вельмі каштоўнай аказалася дапамога спецыялістаў аддзела культуры. Кожны дзень у гасцях у Дзеда Мароза было да пяцісот дзяцей з усёй вобласці! Агульная колькасць — тысяч дванаццаць. Плён нашага супрацоўніцтва — навідавоку. Будзем і надалей партнёрамі з аддзелам.

— Што канкрэтна плануеце?

— Развіваць турыстычны цэнтр у Станькаве. Адбудуем капліцу — тады можна будзе тут вяселлі ладзіць. Чакаем шмат дзяцей пад час канікул. У нас пры Цэнтры — звярынец, сто дваццаць відаў жывёл, і не ў клетках, а — у вальерах. Ён цікава і дзецям, і дарослым. Партызанскі лагер і пагранзастанва — для патрыятычнага выхавання. Так што, працы — шмат, і для партнёрства самыя шырокія магчымасці...

Цэнтр экалогічнага турызму з'явіўся ў Станькаве.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА

больш моладзь зацікавілася прафесіяй... бібліятэкара. Рэжысёры, якія агітавалі за сваё, нават пакрыўдзіліся крыху.

Мне ў сувязі з гэтым згадаўся цікавы факт з замежнага досведу. Недзе ў 1970-х японцы сутыкнуліся з тым, што іх моладзь псіхалагічна не падрыхтавана для службы ў войску. Прааналізаваўшы сітуацыю, знайшлі прычыну: у сферы выхавання і адукацыі працуюць, у асноўным, жанчыны, праз што хлопцам не хапае мужчынскага ўплыву. Як вынік, была праведзена нацыянальная кампанія па прыягненні юнакоў у педагагічныя ВНУ. Маладым педагогам-мужчынам прадаставілі шэраг прывілеяў.

Мабыць, і нам, каб прыцягнуць таленавітых людзей у невытворчую сферу (выхаванне, адукацыя, культура), патрэбны і нестандартныя захады.

Самадзейнае і прафесійнае: дзе мяжа?

На Дзяржыншчыне дзіцячыя школы мастацтваў фактычна з'яўляюцца адначасова і цэнтрамі прафесійнай арыентацыі. Бо цалкам верагодна, што тыя, хто ў дзяцінстве-юнацтве атрымалі праз сутыкненне з жывапісам ці музыкай творчы імпульс, потым прыйдуць працаваць у культуру. Пытанне толькі — у якую: прафесійную ці самадзейную? І ці патрэбна ўвогуле раённаму цэнтру і яго высокаму наваколлю прафесійнае мастацтва? Пытанне — няпростае, і адказ на яго не будзе адназначным.

Часам мяжа паміж самадзейнасцю і прафесійным мастацтвам — вельмі празрыстая. Напрыклад, на Дзяржыншчыне — каля трыццаці самадзейных ансамбляў, што маюць званні "народны", "заслужаны" і "ўзорны". Але працуюць яны ў "прафесійным" рэжыме: абслугоўваюць святочныя мерапры-

емствы, выязджаюць на гастролі не толькі па навакольных вёсках, але і за межы Беларусі, дбаюць пра рэпертуарную палітыку.

Работы выхаванцаў Дзяржынскай школы мастацтваў прынеслі славу гораду і раёну. Я бачыў календары "Майстры Дзяржыншчыны", выдадзеныя аддзелам культуры для прапаганды народнай творчасці. Магу засведчыць: прадстаўленыя на іх старонках творы адпавядаюць крытэрыям прафесіяналізму ў сваёй эстэтычнай сістэме.

Ад работнікаў аддзела, ад кіраўніцтва Гарадскога дома культуры чуў, што мэта іхняй працы — прывіць людзям патрэбу ў мастацтве. Робіцца гэта і з дапамогай гастролей вядомых артыстаў, і праз удзел мясцовага люду ў мастацкай самадзейнасці, праз далучэнне да народных рамэстваў. А для тых, каму патрэбна атмосфера тэатра, опернага ці драматычнага, дык і Мінск недалёка: гадзіна на электрыцы...

Не просьбіт, але — партнёр

Наталля Сеньковіч і яе супрацоўнікі маюць досвед, з якога вынікае, што роля просьбіта — вельмі няўдзячная. Яны ад яе папросту стаміліся. Лепш, калі стасункі партнёрскія і ладзяцца паводле прынцыпу "Мы — вам, вы — нам". Скажам, аддзел зарабляе на нейкім мерапрыемстве грошы, а партнёр, што прафінасаваў гэта мерапрыемства, робіць на ім сабе рэкламу. Канкрэтны прыклад — супрацоўніцтва з саломам прыгажосці. Менавіта апошні рабіў самадзейным артыстам прычоскі і макіяж, маючы за гэта рэкламу сваіх паслуг. І абодва бакі — задаволены. Калі спонсары бачаць, што работнікі культуры могуць арганізаваць канцэрт, зладзіць свята, аздобіць выступленні самадзейных артыстаў

канферэнцыю, прамысловую альбо сельскагаспадарчую выстаўку, яны ідуць на кантакт.

Летась на выстаўцы, прыватна-каванай да Свята працы, на якой прысутнічала ўсё кіраўніцтва раёна, аддзел культуры райвыканкама ўручыў прадпрыемствам, з якімі наладжаныя плённыя дзелавыя стасункі, дыпламы "Партнёр года". Да іх прыкладаліся сувеніры, выкананыя народнымі майстрамі. Такую ўзнагароду не сорама павесіць у кабінце кіраўніка прадпрыемства. Дзелавыя людзі разумеюць, што быць мецэнатам культурных праектаў становіцца прэстыжным. І гэты імідж пэўным чынам спрыяе фінансавым поспехам прадпрыемстваў.

У прыватнасці, добрыя стасункі наладзіў аддзел з агракамбінатам "Дзяржынскі". Паводле слоў Наталлі Сенькоўчы, генеральны дырэктар прадпрыемства Леанід Заяц ніколі не адмаўляе, калі патрэбны грошы на рамонт будынкаў устаноў культуры, на сцэнічныя касцюмы, на музычнае абсталяванне. Ён выдзяляе сродкі пад канкрэтную справу і ставіць пытанні так: для чаго? Навошта? Як будзем супрацоўнічаць? У выніку ансамбль народнай песні "Баравічанка" так часта "аздабляе" сваёй прысутнасцю мерапрыемствы, якія ладзіць камбінат, што Леанід Мікалаевіч кажа пра яго: "Мой калектыў".

Аддзел культуры мае партнёрскія стасункі не толькі з прадпрыемствамі, але і з дзяржаўнымі ўстановамі. Я бачыў альбом "Экалагічны плакат", выдадзены з фінансавай дапамогай раённай інспекцыі аховы навакольнага асяроддзя. Плакаты намалюваны выхаванцамі Дзяржынскай школы мастацтваў. Гэтым творам, можа, і не хапае эфектнасці ды прафесіяналізму, але ў вобразнасці і разуменні тэмы аўтарам не адмовіш. У дадзеным выпадку важны сам факт далучэння падлеткаў да вырашэння сацыяльнай тэмы сродкамі мастацтва. Справа — агульная,

карысць — для абодвух партнёраў. Для аддзела культуры — папулярнасць дзіцячай творчасці, для інспекцыі — экалогіі і здаровага ладу жыцця.

Чым здзівіць вандроўніка?

У Дзяржыншчыны — някепскія турыстычны патэнцыял. І, дбаючы пра імідж райцэнтра, варта б зрабіць больш прывабным раён побач з чыгуначнай станцыяй, які першым трапляе вандроўніку на вочы. Урэшце, на Дзяржыншчыне склалася не зусім характэрная сітуацыя, калі найбольш цікавыя для турыстаў аб'екты знаходзяцца не ў горадзе, а за межамі Дзяржынска.

Такіх аб'ектаў — тры, і паводле турыстычнай прывабнасці яны размяркоўваюцца ў такой паслядоўнасці: Станькава, сядзіба графа Чапскага; гара Дзяржынская — самая высокая кропка Беларусі; чыгуначная станцыя "Негарэлае", дзе да 17 верасня 1939 года была крайнім пунктам Савецкай Беларусі на заходняй мяжы.

Станькава — гэта 500 гектараў зямлі і лесу. Да нядаўняга часу ў сядзібе Чапскага быў дзіцячы дом. Цяпер для гэтай устаноўвы знайшлі іншае памішканне, а сядзіба будзе адрэстаўравана. Станькава сёння ператворана ў Цэнтр экалагічнага турызму. На яго тэрыторыі, акрамя сядзібы, знаходзілася Свята-Мікольская царква, дакладней — яе руіны. Ініцыятарам адбудовы зруйнаванай царквы выступілі чатыры гады таму народны гурт "Суседзі". Музыканты зладзілі шэраг добрачынных канцэртаў, грошы ад якіх пайшлі на адраджэнне храма. Цяпер стаіць пытанне пра тое, каб храм быў унесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Праца ў гэтым напрамку яшчэ ідзе. Аднак варта адзначыць, што распачатая грамадствам адбудова Свята-Мікольскай царквы сёння мае дзяржаўную падтрымку, бо з бюджэту выдаткаваны сродкі на заканчэнне

не рэстаўрацыі. Храм гэты вядомы тым, што ў ім служыў бацька Валянціны Мінскай, якую Праваслаўная Царква кананізавала як святую.

У Станькаве ў дадатак да рэканструяванага партызанскага лагера гістарычнае аблічча набудзе будынак былой пагранзастанавы. У ім ужо распачаліся работы. І партызанскі лагер (сюды пайшоў турысцкі паток), і пагранзастанова будуць мець статус філіяла Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Самая высокая гара і цягнік "Негарэлае — Парыж"

Пра гару ўжо нават склалі рэкламны слоган: "Беларусі вышэй усёй зямлі Дзяржыншчыны маёй". Перакос у бок мясцовага патрыятызму? Але і гонар за сваё. Побач з гарой Дзяржынскай — вёска Якуты, дзе створаны Парк актыўнага адпачынку "Якуцкія горы". Што-ці нахштат знакамітых "Сілічаў". Ды, відаць, гэтым вандроўніку не здзівіш. А вось станцыя "Негарэлае", трэці брэнд Дзяржыншчыны, можа зацікавіць каго заўгодна. Справа ў тым, што тут у свой час сутыкаўся Усход з Захадам, адсюль хадзіў экспрэс "Негарэлае — Парыж". Шмат знайшлося б ахвотных проста паглядзець на такі чуд і праехацца на гэтым рэтра-цягніку ў мінулае, у перадваенныя 1930-я. Але такі праект з тэатралізацыяй і брэндавым вакзалам-музеем, на жаль, існуе пакуль толькі ў маіх думках...

Не "Дай!", а — "На!"

Апошняя сустрэча ў Дзяржынску — з дырэктарам Гарадскога дома культуры Таццянай Чаган. Яе словы пра сацыяльнае партнёрства пасуюць таму, што я чуў ад іншых, і гучаць як сцвярдженне жыццёвага крэда і прафесійных прынцыпаў:

— Прасіць — цяжка. Просіць сабе — на справу, а ў адказ чуеш: "Мы ж плацім падаткі!" Маўляў, чаго вы ад нас хочаце?! І мы прыйшлі да разумення таго, што перш чым сказаць: "Дай!" — трэба сказаць "На!", прапанаваць нешта такое, у чым людзі маюць патрэбу, але не цалкам гэта ўсведамляюць. І высветлілася, што культурныя паслугі — запатрабаваныя. Скажам, нашы самадзейныя артысты выступаюць на мерапрыемствах, якія арганізуюць мясцовыя перавозчыкі, а за гэта артысты маюць транспарт, каб з'ездзіць на гастролі ў Расію, у горад-пабрацім Валакаламск...

Узровень жа нашых самадзейных артыстаў такі, што яны могуць паспрацаваць з прафесіяналамі. Прыкладам, на 8 Сакавіка мы планавалі даць у Гарадскім доме культуры толькі адзін канцэрт. І нават не былі ўпэўнены, што запоўнім залу, бо білеты каштавалі 35 тысяч... А зала была — поўная. І нашы артысты выступалі яшчэ двойчы, і зноў — пры поўнай зале...

Дык вось, калі мы прапаноўваем сваім партнёрам такі ўзровень, нас і ўспрымаюць сур'ёзна. Таму старанна працуем над рэпертуарам, каб глядачы, прыходзячы ў Дом культуры, ведалі, што пачуюць і пабачаць нешта новае...

Так, слушная думка. Каб нешта папрасіць, трэба нешта прапанаваць. Культработнікі Дзяржыншчыны гэтую аксіёму засвоілі. І здолелі стаць патрэбнымі, а працу сваю зрабіць рэнтабельнай. Дык, можа, дзяржынскі досвед будзе карысны для іншых?

Пётра ВАСІЛЕЎСкі, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Дзяржынскі раён — Мінск

Барысаўшчына: фальклор як мастацтва

Зберагчы "Берагіню"

29 сакавіка ў сталічным Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі адбылося выступленне Узорнага фальклорнага гурта "Берагіня" Мётчанскага вучэбна-педагагічнага комплексу "Дзіцячы сад — сярэдняя школа" Барысаўскага раёна. У выніку творчай прэзентацыі "Берагіні" атэстацыйная камісія прысвоіла ёй званне "Заслужаны амаатарскі калектыў Рэспублікі Беларусь".

Шлях да гэтага звання пачаўся ў 1996 годзе. Менавіта тады славыты этнахараграф Мікола Козенка стварае "Берагіню" і становіцца яе мастацкім кіраўніком. З цягам часу актыўная дзейнасць гурта стала грунтам для маштабнай этнафальклорнай дзейнасці Мётчанскага вучэбна-педагагічнага комплексу. Дзеці выхоўваліся на лепшых узорах мясцовага традыцыйнага мастацтва, якое абавязкова прысутнічала пры вывучэнні ці не ўсіх школьных дысцыплін. І тыя веды як абавязковая эстафета перадаваліся ўсё новым пакаленням дзяцей. Ашчадна адрэстаўраваныя танцы, песні і прыпеўкі, абрады ды ўзоры вуснай творчасці арганічна ўплыталіся,

бы яркія кветкі ў зграбны вянок, у агульную сістэму эстэтычнага выхавання.

Апрача прэзентацый калектыву і канцэртнага выступлення дзейнічала выстаўка матэрыялаў, сабраных пад час фальклорных экспедыцый, а таксама — кнігазбор "Берагіні". Усе гэтыя этнаграфічныя выданні, падрыхтаваныя дзякуючы творчай неўтаймоўнасці Міколы Козенкі, сталі асновай для стварэння ў Мётчы знакамітай "Этнагасціёні", што стала і музычным пакоем, і школьным кабінетам псіхалагічнай разгрузкі, і штабам вучэбна-метадычнай дзейнасці.

Яўген РАГІН
На здымку: пад час выступлення "Берагіні".

Пружаншчына: Свята кнігі на цэлы дзень

Рарытэты і дэфіле

У Пружанскім гарадскім палацы культуры прайшоў святы, прысвечаны Яе Вялікасці Кнізе, арганізаваны Пружанскай цэнтральнай раённай бібліятэкай імя М.Засіма.

У год кнігі планы работы Пружанскай цэнтральнай раённай бібліятэкі насычаны самымі разнастайнымі мерапрыемствамі. Свята кнігі "Нам кніга — вечнае святло" — адна з першых буйных імпрэз. У ёй былі задзейнічаны амаль усе структурныя падраздзяленні аддзела культуры.

Свята пачалося з кніжнага кірмашу, куды мы запрасілі прадстаўнікоў выдавецтваў "Беларусь" і "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі". Дзейнічалі выстаўкі з фонду Цэнтральнай раённай і Раённай дзіцячай бібліятэкі: "Пружаншчына турыстычная" — з сувенірнай крамай, аўтарскія прэзентацыі лепшых чытачоў "Кніга, што мяне ўразіла", "Любімыя кнігі нашай сям'і"...

Выстаўка "Кніжныя рарытэты", складзеная з экспанатаў фонду Музея-сядзібы "Пружанскі палацык", змяш-

чала выданні на беларускай, рускай, польскай, нямецкай, чэшскай, балгарскай ды англійскай мовах.

Начальнік аддзела культуры Канстанцін Панімаш уручыў самым актыўным чытачам трох бібліятэк нашага горада дыпламы і падарункі.

Адметныя калекцыі "Героі казак", "Белавежская пушча" і "Шляхта" прадставіла народная Студыя моды Цэнтра творчасці. З дапамогай музычных, мультымедычных заставак і тэатралізацый былі прадстаўлены творы з "залатога фонду" беларускай літаратуры. "Бібліятэка і кніга — паняцці непадзельныя" — гэтую думку мы імкнуліся выказаць праз электронныя прэзентацыі "Люблю цябе, мая бібліятэка" і "Жыццё з кнігай"...

Чым свята не доказ, што беларуская кніга цікавіць сучаснага чытача? І таму важна шукаць ды знаходзіць найбольш цікавыя і эфектыўныя формы яе папулярнасці.

Ніна ШАБУНЯ, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Пружанскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя М.Засіма

Сталіншчына: юбілей творчага калектыву

Планета "Пагарыня"

Паўстагоддзям з часу заснавання адзначыў дзямі народны драматычны тэатр "Пагарыня" Сталінскага ГДК. З гэтай нагоды адбыўся святочны вечар "Дарагія мае землякі".

лецкі, Ніна Будкевіч, Віталь Калавур, Таццяна Цупа, Дзмітрый Мышапуд.

За пяцьдзясят гадоў школу тэатра прайшлі сотні чалавек. Усіх пералічыць проста немагчыма. У гэты вечар яны знаходзіліся ў зале ГДК. Артыстам уручалі кветкі, бясконца гучалі віншаванні. Святочную тэлеграму з нагоды юбілею дастаў Рыгор Баравік — загадчык кафедр рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, колішні ўдзельнік тэатра "Пагарыня"...

Старшыня ж Сталінскага райвыканкама Рыгор Пратасевіч адзначыў, што па выступленнях тэатра можна прасачыць гісторыю развіцця раёна, што сведчыць пра глыбіню таленту жыхароў краю.

Галіна ГАШЧУК
Сталін

Галерэя спонсараў ад "К"

Нарабілі шкоды хуліганам...

Андрэй Якаўлеў — галоўны эканаміст і намеснік генеральнага дырэктара па ідэалогіі аграфірмы "Крутагор'е — Петкавічы".

— Андрэй Дзмітрыевіч, якая гаспадарцы карысць ад спонсарскай дапамогі па рэалізацыі культурных праектаў?

— Найперш — чыста маральнае задавальненне. А па-другое — культура працуе на перспектыву. Сёння на вёсцы бракуе рабочых рук. Гэта вынік бяздумнай урбанізацыі 1980-х. З таго часу склаўся стэрэатып, што праца на вёсцы цяжэйшая, чым у горадзе, а побыт — значна горшы. Насамрэч гэта не так. І нааўнасць на вёсцы культурных праектаў будзе спрыяць забурэнню дадзенага стэрэатыпа.

Мы выдаткавалі 80 мільёнаў рублёў на рамонт Дома культуры ў Петкавічах. Прыдбалі інструменты для мастацкай самадзейнасці. У зоне гаспадарчай дзейнасці камбіната — 23 населеныя пункты з агульнай колькасцю жыхароў недзе ў 800 чалавек. Мы зацікаўлены, каб яны не з'язджалі, каб працавалі на зямлі. А для гэтага трэба, сярод іншага, задавальняць іх культурныя патрэбы.

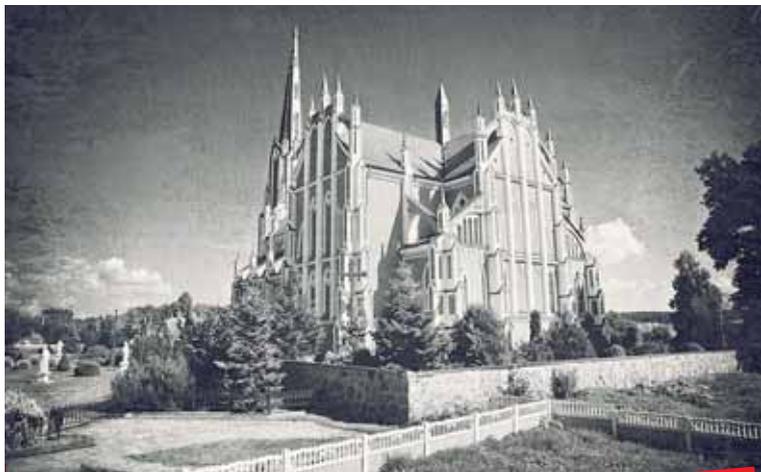

Адно з захапленняў Андрэя Якаўлева — водны турызм.

— Як людзі ўспрымаюць клопат?

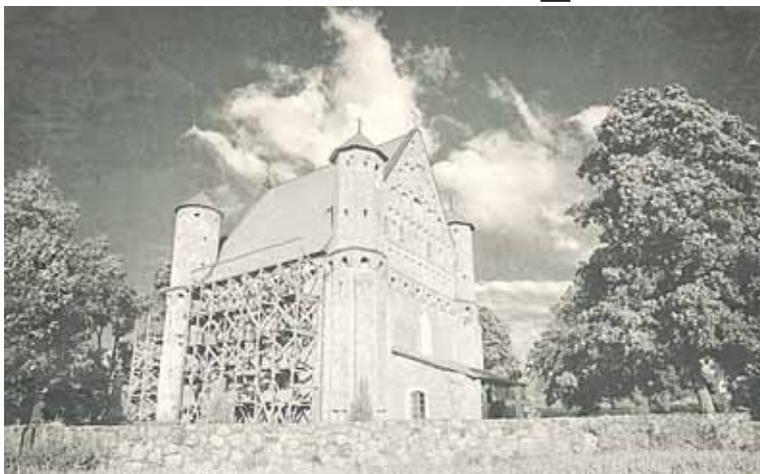
— У любым выпадку, культурная праца мае сэнс. Хаця, з іншага боку, звычайна цэняць толькі тое, у што ўкладзена твая праца або твае грошы. Вось мы адрамантавалі Дом культуры, а хуліганам пался гэтага нарабілі шкоды. Проста так, без дай-прычыны. Мы знайшлі шкоднікаў, выставілі ім рахунак. Прыйшлі іхнія бацькі і заплацілі. Ды ўсё ж я не ўпэўнены, што гэтыя маладыя людзі ўсвядомілі свой учынак да канца, бо за яго ім не выпала заплаціць з уласнай кішэнкі альбо адпрацаваць на грамадскіх работах... А зрэшты, каб такога ўвогуле не здаралася, і трэба далучаць людзей да культуры. Хоць праз тую ж самадзейнасць.

Адкрыццё Беларусі для многіх — не толькі замежных, але і айчынных — турыстаў адбываецца праз яе адметную сакральную архітэктурную. Не стаў выключэннем і член Беларускага грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва", сябра савета народнага фотаклуба "Мінск" Віталь РАКОВІЧ, які пачынаючы з 2005 года з захапленнем збірае ўнікальную калекцыю здымкаў храмавай архітэктурны нашай краіны.

Перліны з "паветранасцю"

Кадры "лёгкасці" старадаўніх муроў

Днямі ў залах Нацыянальнай бібліятэкі на суд шырокай грамадскасці Віталь Раковіч прадставіў вынікі сваёй працы — фотавыстаўку "Святло беларускіх храмаў". Напярэдадні адкрыцця фотопраекта ён у інтэрв'ю "К" падзяліўся сваімі ўражаннямі ад убачаных цудаў беларускага дойлідства.

— Пад час падарожжаў я заўважыў, што многія помнікі беларускай архітэктурны паступова змяняюць сваё аблічча, як у выніку рэстаўрацыі, так і праз аб'явае стаўленне да іх у асобных рэгіёнах. У гэты момант узнікла разуменне, што задача фатографа — калі не захаваль, то хаця б зафіксаваць усю гэтую прыгажосць. Чым больш ездзіў, фатаграфавалі, тым больш прыходзіла асэнсаванне таго, што я назіраю за ўнікальнымі гістарычнымі працэсамі.

Паверце, ні ў адной краіне свету не сустранеш такой разнастайнасці культурных пабудов, як у Беларусі. На ўсё гэта характэрна я гляджу з пазіцыі мастака. Заўважу, што паралельна з фотасесіямі давалася і актыўна вывучаць гісторыю роднай зямлі. Калі ж казаць пра плён маёй працы, то ў выніку падарожжаў з фотакерамай

практычна падрыхтавана да выдання "Кніга касцёлаў беларускіх", для стварэння якой давалася пабываць у 103 каталіцкіх храмах нашай краіны.

— **Помнік даўніны нельга аддзяліць ад сучаснага чалавека, тых жа мясцовых жыхароў з іх светапоглядам, клопатамі. Наколькі для вас цікава сталучыць на адным здымку, так бы мовіць, два сусветы?**

— Прызнаюся, раней я імкнуўся фатаграфаваль архітэктурныя аб'екты, пазбягаючы на кадрах людзей. Тое рабілася з мэтай стварэння вобраза завершанасці і дасканаласці аб'екта. Зараз жа я, наадварот, ад гэтага адыходжу. Справа ў тым, што жыць чалавек на кадрах дазваляе зразумець нават веліч, грандыёзнасць самой пабудовы. Акрамя таго, часам постаць мясцовага жыхара на фоне касцёла становіцца галоўнай дзейнай асобай, а будынак адыходзіць на другі план, робіцца толькі адметным фонам.

— **Заўтра ў каталікоў — Вялікдзень. Ці маглі б вы склаці своеасаблівы "Топ-5" каталіцкіх храмаў нашага краю, якія найбольш цікавыя як з пазіцыі адмет-**

най архітэктурны, так і ўнутранай энергетыкі?

— Сапраўды, часам бывае, што малы храм ўражае нашмат больш за велічны сабор. Таму, калі казаць пра духоўную энергетыку касцёлаў, то ў першую чаргу трэба адзначыць храм у пасёлку Друя. Калі я наведваў касцёл Святой Тройцы колішняга кляштара бернардынцаў, там ішла імша. Па шчырасці, я ўпершыню праслухаў усю службу, якая вялася на цудоўнай беларускай мове.

Сваёй неверагоднай аўрай вылучаюцца касцёлы ў Відзах ды Гервятах. Што і казаць, у свой час у Відзах лінія фронту Першай сусветнай вайны прайшла літаральна ў некалькіх метрах ад храма. Сёння на яго сценах можна заўважыць сляды ад некалькіх вялікіх снарадаў, якія так і не здолелі знішчыць гэты, на першы погляд "лёгкі", храм. У сваю чаргу Гервяты — сапраўдная перліна каталіцкай архітэктурны Беларусі, якая па вытанчанасці ліній ні з чым не можа параўнацца. Магутная энергетыка і ў Будслаўскага касцёла. Прычым, нягледзячы на архітэктурную "цяжкасць" храма, ён успрымаецца літаральна "паветраным".

Вядома ж, нельга не згадаць і старадаўні Ішкальдскі касцёл. Вельмі цяжка да яго дабрацца, бо няма з'езду з Брэсцкай шашы. Але трапішы туды, хочацца падсілкавацца той духоўнай энергіяй, што назапашвалася стагоддзямі.

Не магу не адзначыць, што, фатаграфуючы гэты касцёл, у першую чаргу я стараюся паказаць яго імкненне да неба. Вельмі важна, каб здымак быў не проста канстатацыйны факта, але выклікаў нейкі эмацыйны ўздзеянне.

Кастусь АНТАНОВІЧ
На здымках Вітала Раковіча: царква Святога Міхаіла Архангела ў Сынкавічах; касцёл Святой Тройцы ў Гервятах.

Калекцыя ў Нясвіжы

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі запланаваны шэраг мерапрыемстваў у падтрымку рэспубліканскай акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі 2012 года". Так, наведвальнікі могуць пазнаёміцца з кніжнай выстаўкай, рыхтуецца і выязная экспазіцыя, дзе будуць дэманстраваць выданні Нясвіжскай друкарні XVIII ст., асобныя фаліянты з калекцыі Радзівілаў, што захоўваюцца ў фондзе НББ. Акрамя таго, навукова-даследчым аддзелам бібліяграфіі ўстаноў быў падрыхтаваны бібліяграфічны спіс, прысвечаны Нясвіжы.

Цікавае уяўляе свежы выпуск штомесячнага бібліяграфічнага бюлетэня "Новыя кнігі: па старонках беларускага друку", які выдаецца Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі ўжо больш за пяцьдзесят гадоў. У прыватнасці, у тэматычным дадатку "Нясвіж — культурная сталіца Беларусі 2012 года" прадстаўлены звесткі пра гісторыю і сённяшні дзень горада, яго архітэктурны асаблівасці, багатую культурную спадчыну і іншае. Спіс сістэматызаваны

па трох раздзелах і складаецца з дакументаў, выдадзеных пераважна ў XXI стагоддзі. Сярод іх — энцыклапедыі, даведачныя выданні, часопісы, газеты, фотаальбомы, турыстычныя праспекты, мультымедыяныя дыскі, мастацкія творы. Акрамя таго, змешчаны спасылкі на сайты, дзе таксама можна знайсці інфармацыю пра Нясвіж.

Так, першы раздзел дадатку — "Сталіца радзівілаўскіх уладанняў" — знаёміць з узнікненнем, развіццём, пер-

ядам найвышэйшага росквіту горада, а таксама цяжкімі часамі яго заняпаду. Пра палацава-паркавы комплекс, гарадскую ратушу з гандлёвымі радамі, Слуцкую браму, Фарны касцёл можна даведацца з раздзела "Горад-помнік" і яго падраздзелаў: "Жамчужына беларускай архітэктурны" і "Старажытная святыня горада". Раздзел "Культурнае жыццё Нясвіжа" прысвечаны мастацкаму асяроддзю горада ў XVI—XVIII стст., у тым ліку тэатру, заснаванаму па ініцыятыве Францішкі Уршулі Радзівілі.

Варта адзначыць, што ў чацвёртым нумары бюлетэня "Новыя кнігі: па старонках беларускага друку" будзе змешчаны тэматычны дадаток "Дзе Сафія плыве над Дзвіною, нібы карабель...", прысвечаны 1150-годдзю Полацка.

Таццяна ЛАГОШ,
вядучы бібліяграф
Нацыянальнай бібліятэкі
Беларусі

Купал для артэфактаў

Гарбата са Скарынавага імбрычка на Рагвалодавым гарадзішчы

Летась чытачы "К" даведаліся пра найбольш цікавыя археалагічныя даследаванні і знаходкі старажытнага Полацка, многія з якіх маюць нават аўру сенсацыйнасці. Чаго толькі варты той самы імбрычак з бернардынскага кляштара, што нібыта належыць нашаму першадрукару Францыску Скарыну.

Аднак як зрабіць выяўленчы артэфакт (а гэта не толькі прадметы, але і падмуркі даўніх будынкаў, часткі старажытных вуліц) даступнымі для шырокай грамадскасці, у першую чаргу — для турыстаў? Як адзначыў карэспандэнт "К" доктар гістарычных навук, загадчык кафедры айчыннай і ўсеагульнай гісторыі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта Дзяніс Дук, ужо разглядаецца пытанне практычнага ўвасоблення гістарычных даследаванняў, што мусяць узбагаціць турыфраструктуру горада на Палаце.

На думку даследчыка, вялікім плюсам стала б адраджэнне храмаў Бельчыцкага манастыра, што коліш існаваў у ваколіцах Полацка. Гэта была велізарная абіцель з чатырма храмамі, два з якіх захаваліся цэлымі на ўзроўні падмуркаў, што з'яўляецца вялікай каштоўнасцю. На жаль, рэшткі аднаго з храмаў былі цалкам знішчаны — пад час будаўніцтва хрушчоўкі, — а сляды яшчэ аднаго пакуль не знойдзены. Калі раскапаць падмуркі цэркваў і зрабіць іх грунтоўную музеефікацыю, то ў выніку на карце горада можа з'явіцца яшчэ адзін выдатны турыстычны аб'ект.

Верхні замак Полацка размешчаны ў сакральным "сэрцы" горада. Работы там плануецца распачаць у бліжэйшыя гады. У выніку сумесных намаганняў навукоўцаў, інжынераў і гарадскіх уладаў можна будзе адкрыць храмы полацкай школы дойлідства на Верхнім замку, а дакладней — тое, што ад іх захавалася, ды стварыць там музейную экспазіцыю. Варта адзначыць, што Верхні замак вызначаецца яшчэ і вельмі добрай захаванасцю дрэва, а таму можна паспрабаваць зрабіць праект, падобны да музея "Бярэсце": так бы мовіць, узяць артэфакты пад купал. Акрамя таго, па словах Дзяніса Дука, разглядаецца магчымасць адраджэння часткі вулічнай брукаванкі, а таксама колішняй гарадской забудовы.

Аднак сёння ў свеце гісторыкі прытрымліваюцца тэндэнцыі не праводзіць буйных раскопак на найбольш знакавых аб'ектах, каб захаваль іх для будучых пакаленняў археолагаў, якія, думаецца, будуць валодаць яшчэ больш дасканалымі тэхнічнымі сродкамі. Магчыма, палачане пойдучы менавіта гэтым шляхам.

Калі ж справа дойдзе да раскопкі храмаў Полацкай архітэктурнай школы дойлідства, нельга будзе абыйсціся без

спецыялістаў з Санкт-Пецярбургскага Эрмітажа, якія валодаюць сучаснымі тэхналогіямі даследавання такога кшталту помнікаў. Трэба адзначыць, што феномен старадаўняй беларускай архітэктурнай школы да сённяшняга часу не разгаданы. Аказваецца, шмат элементаў і нават тэндэнцыі былі запазычаны менавіта ў нас і пашырыліся на вялікай частцы Старажытнай Русі. Дзяніс Дук задаецца пытаннем: гэтая школа была вынаходніцтвам святой Ефрасінні Полацкай і дойліда Іаана ці з'яўляецца грэчаскім запазычаннем?

Адказ на яго можна будзе даць толькі пасля комплекснага даследавання.

На думку Дзяніса Дука, а і чы н н ы помнік археалогіі № 1 па часе ўзнікнення — Полацкае гарадзішча, старажытная княжацкая рэзідэнцыя. Сёння на гэтай тэрыторыі знаходзіцца прыватная забудова. Даследчык мяркуе, што, у першую чаргу, там трэба зрабіць паўнаватрасныя раскопкі, у выніку якіх будзе атрымана велізарная колькасць артэфактаў і, што самае важнае, мноства гістарычных даных пра пачатковую гісторыю Полацка. Фактычна гэта дазволіць адрадыць частку гарадзішча і зрабіць сапраўды ўнікальны музей. Тым больш, яно мае яшчэ адну назву — Рагвалодава, паколькі знойдзеныя артэфакты датуюцца менавіта часам з'яўлення тут легендарнага князя.

Дзяніс Дук мяркуе, што было б някэпска стварыць у Полацку і Музей горада. Нягледзячы на тое, што Полацк апырыўся сам з'яўляецца горадам-музеям, плошчаў мясцовых устаноў культуры відавочна недастаткова, каб выставіць там усе знойдзеныя артэфакты. Бываюць выпадкі, калі госці выказваюць неўрадуменне: маўляў, чаму за столькі гадоў гісторыкамі выяўлена так мала прадметаў даўніны. Разам з тым, толькі ў фондах краязнаўчага музея захоўваецца каласальная колькасць рэчаў — больш за 90 працэнтаў ад агульнага ліку, — выставіць якія пакуль немагчыма. Да слова, ідэя стварэння Музея гісторыі Полацка не першы год абмяркоўваецца, і нават ужо распрацоўваецца яго канцэпцыя, плануецца будучыя экспазіцыі...

"К" і надалей будзе сачыць за надзвычай цікавымі планами на конт музеефікацыі ўнікальнай гістарычнай ды, найперш, археалагічнай спадчыны Полацка.

К.А.

На ілюстрацыях: фрагмент керамічнай талеркі; актавая свінцовая пячатка; бронзавая накладка на кнігу з эмалямі.

Іван Пятровіч Трутнеў... Гэтае імя даўно вядомае ў Расіі і Літве, менш — у Беларусі, хаця 46 гадоў жыцця (са сваіх 85-і) Трутнеў пражыў у тагачаснай Вільні, дзе і знайшоў месца спачыну на Ефрасіннеўскіх могілках. Выдатны педагог, буйны жывапісец, асветнік, грамадскі дзеяч, ён, можна сказаць, стаўся духоўным бацькам для такіх мастакоў, як браты Юзаф і Баляслаў Балзукевічы, Канстанцін Гурскі, Ілья Гінцбург, Баляслаў Тамашэвіч, Юзас Зікарас, Рафал Яхіловіч, Язэп Драздовіч, Станіслаў Флёр, Уладас Дзіджокас, Леў Альпяровіч, а таксама для будучых "зорак" Парыжскай школы Жака Ліпшыца, Хаіма Суціна, Міхаіла Кікоіна, Паўла Крэменя ды яшчэ дзясяткаў твораў, якія ўвайшлі ў гісторыю нацыянальнага і сусветнага выяўленчага мастацтва.

Іван Трутнеў.

коў, што менавіта Вільня стане яго другой радзімай на доўгія гады? Канешне ж, не! А пакуль па парадзе брата Іван выправіўся на перакладных у Маскву. Там адразу ж паступіў у дзяржаўную Другую Строганаўскую рысавальную школу, дзе маглі бясплатна вучыцца адораныя дзеці прыгонных і разначынцаў. Тут рыхтавалі звыш 300 мастакоў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і майстроў тэхнічнага набіўнага малюнка. У 1849-м Трутнеў скончыў школу з атэстам настаўніка рысавання.

сяброў, сярод якіх — аднакурснікі беларус М.Мікешын, а таксама К.Пржэцлаўскі, Я.Нордман, В.Паноў, А.Пяткевіч, М.Дунаеў, Д.Гардзеў, А.Эйхенвальд, будучыя акадэмікі І.Шышкін, В.Якабі і А.Рыцоні, што, праўда, бліскуча скончылі Акадэмію трошкі пазней за Трутнева.

Першыя творы мастака — сюжэты з паўсядзённай рэчаіснасці: побыт простых людзей і няхітрыя, немудрагелістыя жыццёвыя сцэны, якія так любілі маляваць мастакі так званага фьдотаўскага кірунку. За палатно "Гульня ў носкі" (мужык і салдат у карчме гуляюць у карты; выйграў салдат і б'е картамі па носе рамізніка) Трутнеў у 1853-м атрымаў сваю першую ўзнагароду — сярэбраны

народнага жыцця, асабліва — у Рыме і Неапалі, але "заграніцы" доўга не вытрымаў: за год да завяршэння камандзіроўкі папрасіў Акадэмію дазволіць яму датэрмінова вярнуцца дамоў, каб прысвяціць сябе вывучэнню рускага народнага побыту.

Мастак вярнуўся ў 1865 годзе, і тут жа атрымаў пасведчанне "для праезду па гарадах Расійскай Імперыі". Але лёс склаўся так, што далейшую частку жыцця яму давалося правесці на нашай зямлі. Свой "беларускі перыяд" Трутнеў пачаў з... Віцебска. Як ён туды трапіў, не ведаю. Крыніцы пра гэта маўчаць. Між тым, у Віцебску, з сярэдзіны сакавіка 1866-га, Трутнеў амаль год прапрацаваў настаўнікам рысавання і

Першы настаўнік сусветна вядомых

"Віленская эпоха" ў біяграфіі Івана Трутнева

Менавіта "віленскі перыяд" біяграфіі Трутнева мяне асабліва цікавіць, бо час папярэдняга жыцця творцы ў Расіі даволі поўна паказаны ў дарэвалюцыйных рускіх і савецкіх крыніцах. Ды і калі гаворка ішла пра Віленскую рысавальную школу Трутнева, то і тут падыход да яго педагогічнай дзейнасці ў біёграфію мастака быў, мякка кажучы, тэндэнцыйна "русафільскі", бо Вільня ў XIX стагоддзі і на пачатку XX-га лічылася галоўным горадам Паўночна-Заходняга краю Расійскай Імперыі. Пра тое, што гэты культурны цэнтр меў непасрэднае дачыненне да зямлі этнічнай Беларусі і нават быў сталіцай ВКЛ, ніхто з рускіх даследчыкаў ніколі не ўзгадаў. Сапраўды, Віленская рысавальная школа з чатырохгадовым тэрмінам навучання паўстала з мэтай прапаганды менавіта рускай культуры, бо тады, як пісаў гісторык і бібліяграф, захавальнік Віленскага музея старажытнасцей Аляксандр Мілавідаў, "...у краі не было ніводнай рускай мастацкай майстэрні, нельга было знайсці жывапісца для ікон, іканастаса і насценнага роспісу праваслаўных цэркваў...". Хаця, па вялікім рахунку, тут, у тым ліку і дзякуючы плуралізму Трутнева, вучыліся і каталікі (напрыканцы XIX ст. яны складалі большасць), і іудзеі, і пратэстанты, і нават атэісты-бязбожнікі — усе рознага саслоўя ды сацыяльнай прыналежнасці.

Самому Івану Пятровічу, калі ён упершыню прыехаў на зямлю Беларусі (спачатку — у Віцебск, потым — у Вільню), было ўжо 39 гадоў. За плячыма — бліскучая мастацкая адукацыя, трохгадовая творчая практыка ў Еўропе, прызнанне яго жывапіснага таленту, выстаўкі, узнагароды... Словам, мог бы добра, без усякіх праблем, атабарыцца ў Пецяргургу ці Маскве, як гэта зрабілі многія яго калегі па жывапісе, былыя "правінцыялы" В.Васняцоў, І.Крамской, А.Куінды, М.Мікешын, В.Пяроў, І.Рэпін, К.Савіцкі, І.Шышкін. Але лёс спарадаваў інакш, і самае цікавае, што мастак яму ніяк не супраціўляўся, наадварот, сам ішоў насустрач лёсу, як кажучы, з адкрытым забралам.

Яго бацькі былі дваровымі людзьмі памешчыка Плямяннікава, аднаго з паважаных гаспадароў павятовага гарадка Ліхвін Калужскай губерні (старадаўні Ліхвін у 1944 г. перайменавалі ў Чэкаліні: у гонар Героя Савецкага Саюза, партызана Сашы Чэкаліна). Сям'ю Трутневых цалкам утрымліваў тата Пётр Апанасавіч, які працаваў на пасадзе кіраўніка памешчыцкіх маёнткаў. Маці — Тацяна Сцяпанайна — мастак не памятаў: яна памерла, калі хлапчаню быў усяго гадоў. Такім чынам, дзяцінства Вані было даволі самотным. Адзіная радасць — летнія купанні ў рэках Ака, Ліхвянка і Вялікая Рэчыца,

І.Трутнеў. "Хрэсны ход на Вадохрышча ў вёсцы".

што працягалі ў ваколіцах горада, сяброўства з дзецьмі купца Ртышчава, які, дарэчы, пабудоваў на свае грошы Свята-Вядзенскую царкву, і, канешне ж, рысаванне. У дзесяцігадовым узросце Трутнеў трапіў у павятовае вучылішча горада Перамышля (гэта недалёка ад Ліхвіна), дзе настаўнічаў яго старэйшы брат Аляксандр. Менавіта апошні прыкмеціў у Івана моцныя здольнасці да мастацтва і садзейнічаў таму, каб той стаўся ў вучылішчы найлепшым вучнем па рысаванні.

Памешчык Плямяннікаў жа, відаць, быў чалавекам адукаваным і прыстойным, з таго культурнага дваранскага асяроддзя, адкуль выйшлі яго сучаснікі тыпу Івана Тургенева і Льва Талстога, бо пасля заканчэння Іванам Трутневым вучылішча, ён "...отпустил крепостного своего дворового человека Ивана Петровича сына Трутнева, холостого, вечно на волю с тем, где он, Петров, жить и избрать род жизни какой пожелает..." Ці думаў тады гэты "сын прыгоннага", што лёс даў яму магчымасць стаць у Беларусі і Літве першым выдатным настаўнікам некалькіх пакаленняў таленавітых маста-

А што далей? Далей маячыла, як у міражы, Імператарская Санкт-Пецярбургская акадэмія мастацтваў, куды, на свой страх і рызыку, не маючы аніякай крыніцы для існавання, Іван вырашыў паступаць. Але — адразу не ўдалося, і давалося цэлы год жыць у сталіцы ў бядоце, літаральна на хлебе і вадзе. Затое ў наступным, 1850-м, справядліва моцныя перамагла: яго прынялі ў батальны клас акадэміка Багдана Вілевалдэ, які звярнуўся ў акадэмічны Савет, каб выклапатаць для здольнага студэнта дапамогу: "...Іван Трутнеў, які навучаецца пад маім кіраўніцтвам батальнаму жывапісу, дэманструе добрыя поспехі і падае надзею. Але, будучы крайне матэрыяльна незабеспечаным, не мае магчымасці працягваць навучанне..." Савет і прэзідэнт Акадэміі Максімільян Лейхтэнбергскі (зяць Мікалая І) пайшлі насустрач такой просьбе і прызначылі Трутневу дапамогу: восем рублёў штомесячна. А праз год Таварыства заахвочвання мастакоў прыняло яго ў склад сваіх пенсіянераў. Іван Пятровіч у гады студэнцтва быў чалавекам даволі кампанейскім, меў шмат

медаль, а праз год — за "Гульню ў жмуркі" — Малы залаты медаль. Але самыя вялікія дасягненні ў студэнцкія гады — карціна "Блаславенне сына ў апалчэнне" (стары сівы бацька, журботная маці і маўклівыя суседзі-сяляне праводзяць хлопца на вайну) і, канешне ж, шматфігурнае палатно "Хрэсны ход на Вадохрышча ў вёсцы", за якую аўтар, ужо "класны мастак першай ступені", атрымаў Вялікі залаты медаль і права на за межнюю камандзіроўку ў Еўропу. Сучаснікі прынялі гэтую работу на ўра, бо ў ёй "усё дыхала праўдай". Гэта сапраўды рэалістычны, "народны" твор, поўны жыцця і чалавечых пачуццяў, чым вельмі нагадвае карціну Рэліна "Хрэсны ход у Курскай губерні", намалёваную Ільём Яфімавічам праз 25 гадоў пасля Трутнева. Па сутнасці, дадзеная работа была апошнім буйным дасягненнем мастака ў Расіі, гэта значыць, перад яго ад'ездам за мяжу і потым — у Вільню. Праўда, і ў час прабывання ў Еўропе (Германія, Францыя, Бельгія, Галандыя, Італія) Трутнеў па-ранейшаму звяртаўся да побытавых жанравых тэм, маляваў шматлікія сцэны з

чарчэння ў мужчынскай гімназіі. Хто ведае, як склалася б далей ягонае жыццё ў горадзе на Заходняй Дзвіне, каб раптам не прыйшло яму запрашэнне ад апекуна Віленскай вучэбнай акругі Івана Карнілава, у падпарадкаванні якога знаходзіліся навучальныя ўстановы ўсіх беларускіх губерняў Паўночна-Заходняга краю Расійскай Імперыі. У запрашэнні Івану Трутневу прапаноўвалася арганізаваць у Вільні бясплатную мастацкую школу для ўсіх ахвотных, у тым ліку — і для ніжэйшых саслоўяў. Мэта гэтай школы, з пункта гледжання расійскага ўрада, была адна: распаўсюджванне ў краі рускай культуры (у процівагу польскай), каб мясцовае мастацтва "адлілося ў рускія формы", бо ўсё мастацтва нібыта "насіла адбітак нацыянальнага польскага індывідуалізму". Бясспрэчна, тут вельмі паўплывалі падзеі 1863 года на тэрыторыі Беларусі, Польшчы і Літвы, якія скаланулі ўсю царскую Расію. Аднак здарылася так, што менавіта дзякуючы Трутневу школа за паўстагоддзя свайго існавання ператварылася ў своеасаблівы інтэрнацыянальны культурны цэнтр усяго Паўночна-Заходняга краю, дзе першапачатковую бліскучую адукацыю атрымалі сотні беларусаў, літоўцаў, палякаў і, канешне ж, рускіх мастакоў. Такім чынам, імперская ідэалагічная задача — цалкам "абрусіць" культуру краю — аказалася, у рэшце рэшт, невыканальнай.

Так, праект школы складаўся з двух аддзяленняў (класаў): рысавальна-рамеснага і жывапіснага. Прычым галоўныя дысцыпліны першага класа — гэта рысаванне і чарчэнне ў прымяненні да прамысловай вытворчасці; у жывапісе — выкладанне рысавання з гіпсавых галоў і фігур, работа з натуры, акварэльны жывапіс, ікананіс, лепка з гліны, тэорыя перспектывы. Праект праектам, але трэба было яго камусьці рэалізоўваць. І Карнілаў знайшоў такога надзейнага рэалізатара ў асобе Трутнева, якога рэкамэндаваў галоўны архітэктар Пецярбурга, акадэмік і прафесар Акадэміі мастацтваў (з 1871 г. — прэзідэнт Акадэміі) Аляксандр Разанаў...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ **"Бура"** (выстаўка адной карціны І.Айвазоўскага).

■ **Да 7 — "Мастоцтва пачынаецца з..."** (беларускі жывапіс XX ст. з прыватных калекцый).

■ **Партрэт Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.

■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ **"Кветкі раю"** (малюнкi на шкле і маляваныя дываны).

Музейны праект "Нашы калекцыі":
■ **"Іван Шышкін: жывапіс і графіка"**.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Цярноўнік крэсаў"**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

г. Мінск, вул. Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Кветкі Расіі"** Паўлавапасадскай хустачнай мануфактуры.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.

■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.

■ **"З крыніц адвечнай прыгажосці"**.

■ **"Водбліскі ваеннай славы"**.

■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.

■ **"Парад лялек"**.

■ **"Нам засталася спадчына"** (макеты і дыпломныя работы выпускнікоў гімназіі № 75).

■ **"Ілюстрацыі да гісторыі беларускай"** (фотавандроўка В.Раковіча).

Выстаўкі:
■ **"Living Colour"** (жывапіс членаў Беларускага саюза мастакоў розных мастацкіх накірункаў — ад рэалізму да абстракцыянізму — з акцэнтам на колер і фарбы).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"З кутка жаданняў..."** (жыццё і творчасць Янкі Купалы ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках Папараць-кветкі"**.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Партызанскі лагер"**.

■ **"Паспяваная вясна"** (адзенне і аксесуары 40 — 60-х гг. XX ст.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВА АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ **"Алтар нацыя"** (міжнародны выставачны тур украінскай мастачкі Аксаны Мась).

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Алтар нацыя"** (міжнародны выставачны тур украінскай мастачкі Аксаны Мась).

■ **"Герай Смаленска і Барадзіно"** (асабістыя рэчы Івана Паскевіча).

■ **Дом-музей ІЗ'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Герой Смаленска і Барадзіно"** (асабістыя рэчы Івана Паскевіча).

■ **Дом-музей ІЗ'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Герой Смаленска і Барадзіно"** (асабістыя рэчы Івана Паскевіча).

■ **Дом-музей ІЗ'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Герой Смаленска і Барадзіно"** (асабістыя рэчы Івана Паскевіча).

■ **Дом-музей ІЗ'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).

■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Тэатральныя лялькі — госці музея"**.

■ **"Герой Смаленска і Барадзіно"** (асабістыя рэчы Івана Паскевіча).

■ **Дом-музей ІЗ'езда РСДРП** г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Выстаўка тэатральных лялек **"Усмешка клоўна"** з прыватнай калекцыі А.Грэкава.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

Выстаўкі:
■ **"Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча"** (кнігі).